

Απολογισμός του έργου ανά Κύκλο δραστηριότητας

3. ΚΥΚΛΟΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ

1. ΓΕΝΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

1.1 ΘΕΜΑΤΑ ΕΙΔΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ

1.1.1 Κεραίες κινητής τηλεφωνίας

1.1.2 Έργα υποδομής αεροδρομίων

1.1.2.1 Περιβαλλοντικά προβλήματα από τη λειτουργία του Κρατικού Αερολιμένα Ηρακλείου Κρήτης

1.1.2.2 Προβλήματα ηχορύπανσης από τη λειτουργία του Διεθνούς Αερολιμένα Αθηνών

1.1.2.3 Παράνομη διοχέτευση υγρών αποβλήτων και ομβρίων του Διεθνούς Αερολιμένα Αθηνών

1.1.2.4 Περιβαλλοντικά προβλήματα από τη λειτουργία αεροδρομίου στη λίμνη Παμβώτιδα Ιωαννίνων

1.1.3 Αλλοίωση του φυσικού περιβάλλοντος

2. ΕΙΔΙΚΕΣ ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

2.1 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ

2.1.1 Η έννοια της περιβαλλοντικής πληροφορίας

2.1.2 Πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφορία

2.1.3 Συμμετοχή και ενημέρωση του κοινού

2.1.4 Τρόπος πρόσβασης στην πληροφόρηση

2.1.5 Συμπεράσματα

2.2 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΚΤΙΡΙΩΝ ΓΙΑ ΛΟΓΟΥΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

2.2.1 Νομικό και θεσμικό πλαίσιο

2.2.1.1 Παράλληλες διατάξεις και κηρύξεις – Διαφορετικά κριτήρια

2.2.1.2. Αδυναμία συντονισμού των εμπλεκόμενων φορέων

2.2.2 Χαρακτηρισμός κτιρίων και θιγόμενα δικαιώματα ιδιοκτησίας

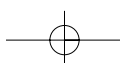
2.2.2.1 Καθυστέρηση στην έκδοση πράξης χαρακτηρισμού διατηρητέων

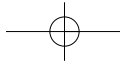
2.2.2.2 Άλλες καθυστερήσεις κατά την έκδοση διοικητικών πράξεων σε κηρυγμένα ή σε υπό κήρυξη μνημεία

2.2.2.3 Δαπάνες αποκατάστασης διατηρητέων

2.2.3 Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών

2.2.4 Συμπεράσματα – Προτάσεις

3. ΚΥΚΛΟΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ

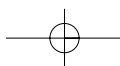
1. ΓΕΝΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

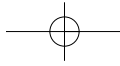
Ο Κύκλος Ποιότητας Ζωής δραστηριοποιείται σε ευρύ πεδίο θεμάτων, τα οποία άπτονται κυρίως της προστασίας του φυσικού, οικιστικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος. Κοινό στοιχείο αυτών των θεματικών κατηγοριών είναι η διασφάλιση της περιβαλλοντικής προστασίας, όπως αυτή νοείται μέσω των αρχών της βιώσιμης ανάπτυξης και αειφορίας. Παράλληλα, ο Συνήγορος του Πολίτη αντιμετωπίζει ποικίλα θέματα που αφορούν μεν στην καθημερινότητα, είναι ωστόσο άρρηκτα συνδεδεμένα με τον ανθρώπινο παράγοντα ως μέρος του οικοσυστήματος. Τέτοια είναι η προστασία και η αξιοποίηση των κοινόχρηστων χώρων, η έλλειψη πρασίνου στα μεγάλα αστικά κέντρα, το κυκλοφοριακό πρόβλημα, η διαχείριση των αποβλήτων, η ποιότητα της ατμόσφαιρας και του πόσιμου νερού κ.ά.

Η Αρχή, επιλέγοντας να αναλύσει σε ειδική θεματική τα ελλείμματα που παρατηρούνται στην περιβαλλοντική πληροφόρηση (βλ. παρακάτω 2.1), παρά το ειδικό δικαίωμα που καθιερώνει το κοινοτικό δίκαιο για την πρόσβαση όλων των πολιτών, ανεξαρτήτως έννομου συμφέροντος, σε στοιχεία που άπτονται του περιβάλλοντος και την υποχρέωση τακτικής ενημέρωσης του κοινού, επιδιώκει να συμβάλει στη διάδοση και την εμπέδωση των σχετικών υποχρεώσεων από τη διοίκηση, αλλά και στην αντίστοιχη ενημέρωση των πολιτών. Τον ίδιο σκοπό εξυπηρετεί και η πρωτοβουλία του Συνηγόρου του Πολίτη να δημιουργήσει μια υπο-ιστοσελίδα για το περιβάλλον (www.synigoros.gr/perivallon), στην οποία παρέχεται πρόσβαση στις κυριότερες υποθέσεις που έχουν απασχολήσει την Αρχή για τα θέματα αυτά.

Ο Κύκλος Ποιότητας Ζωής, εκτός από την προσπάθεια που καθημερινά καταβάλλει για την επίλυση των ατομικών προβλημάτων που επισημαίνουν με τις αναφορές τους οι πολίτες, επέλεξε τα τελευταία χρόνια να αναδείξει ορισμένα συγκεκριμένα ζητήματα με την εκπόνηση ειδικών εκθέσεων, πορισμάτων, αλλά και με τη διοργάνωση συναντήσεων εργασίας με τους αρμόδιους φορείς. Ενδεικτικά αναφέρονται τα έργα περιβαλλοντικής υποδομής (ύδρευση και αποχέτευση, διάθεση στερεών και υγρών αποβλήτων, *Ετήσια έκθεση 2004*, σ. 136–145), η διαχείριση των κοινόχρηστων χώρων (χώροι πρασίνου, πεζοδρόμια, κατάληψη από τραπεζοκαθίσματα καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος, *Ετήσια έκθεση 2005*, σ. 127–135), οι δεσμεύσεις ιδιοκτησίας (απαλλοτριώσεις και αποζημιώσεις – ειδική έκθεση, *Ετήσια έκθεση 2005*, σ. 235–236).

Για το θέμα των δεσμεύσεων, για παράδειγμα, υπάρχει συνεχής μέριμνα της Αρχής, η οποία αποφέρει θετικά αποτελέσματα σε επί μέρους υποθέσεις (λ.χ. βεβαίωση του Ταμείου Αρχαιολογικών Πόρων και Απαλλοτριώσεων ότι θα καταβάλει αποζημίωση ύψους 940.000 ευρώ για οικόπεδο, δεσμευμένο εδώ και 11 χρόνια, στον κεντρικό πυρήνα του αρχαιολογικού χώρου Απτέρας Αποκορώνου Χανίων, υπόθεση 7515/2005). Ωστόσο, κατά το 2006 η Αρχή επικεντρώθηκε στη συστηματικοποίηση των κριτηρίων με βάση τα οποία η διοίκηση θα προχωρήσει σε απαλλοτρίωση, αποζημίωση ή αποδέσμευση δεσμευμένων για πολλά χρόνια ιδιοκτησιών. Έχοντας ζητήσει για την επίλυση των σχετικών δυσλειτουρ-

γίων τις αντιπροτάσεις των αρμόδιων υπηρεσιών για όσα περιλαμβάνονται στην προαναφερθείσα ειδική έκθεση του 2005, η Αρχή προχώρησε τη διαμεσολάβηση ένα βήμα παραπέρα, συνθέτοντας όλες τις παραπάνω προτάσεις και καλώντας τις υπηρεσίες σε σύσκεψη προκειμένου να εκφράσουν τις θέσεις τους.

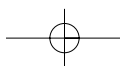
Επίσης, ο Συνήγορος του Πολίτη συνεχίζει σταθερά να δέχεται αναφορές με αντικείμενο τους σταθμούς βάσης κινητής τηλεφωνίας (βλ. σχετικά την ειδική έκθεση του 2003). Παρά την ύπαρξη νέου νομοθετικού πλαισίου, το θέμα συνεχίζει να προκαλεί ανησυχία στους πολίτες. Είναι επιτακτική η ανάγκη ενός συντονισμένου ελέγχου από την πλευρά των συναρμόδιων υπηρεσιών, όπως καταφαίνεται από τη διερεύνηση των σχετικών αναφορών (αναλυτικότερα βλ. παρακάτω 1.1.1).

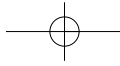
Η ανεπαρκής προστασία των περιοχών ειδικού ενδιαφέροντος είχε αναπτυχθεί στην *Ετήσια έκθεση 2005* (σ. 119–127) και συνεχίζει να απασχολεί την Αρχή, η οποία διαμεσολαβεί για την άμεση σύνταξη ειδικών διαχειριστικών μελετών (βλ. παρακάτω πόρισμα για τον βιότοπο στην περιοχή Αγίου Ιωάννη Πόρτο στην Τήνο). Μια πτυχή της υποβάθμισης των προστατευόμενων περιοχών λόγω αυθαίρετων επεμβάσεων που αλλοιώνουν τον περιβάλλοντα χώρο (επιχώσεις λιμνών κ.λπ.) αναφέρεται παρακάτω στο 1.1.3. Από την έρευνα της Αρχής για την τήρηση της περιβαλλοντικής νομοθεσίας αναδεικνύεται κατά το 2006 πιο συστηματικά το θέμα των περιβαλλοντικών προβλημάτων που προέρχονται από τη λειτουργία των αεροδρομίων (απόβλητα, θόρυβος, περιβαλλοντικοί όροι κ.ά.), όπως αναλύεται παρακάτω στο 1.1.2.

Ειδικά για την προστασία των δασικών οικοσυστημάτων, ο Συνήγορος του Πολίτη ανέλαβε την πρωτοβουλία να διοργανώσει τον Νοέμβριο του 2006 ημερίδα με ευρεία συμμετοχή υπηρεσιακών παραγόντων, πανεπιστημιακών, δικαστικών λειτουργών και μη κυβερνητικών οργανώσεων (ΜΚΟ), η οποία κατέληξε σε πρόταση της Αρχής προς τον Υπουργό Αγροτικής Ανάπτυξης για την άμεση κατάρτιση δασολογίου και την ολοκλήρωση των δασικών χαρτών, ως προϋπόθεση για την επιβαλλόμενη από το Σύνταγμα αποτελεσματική προστασία των δασών και δασικών εκτάσεων (βλ. παρακάτω κεφ. 6).

Ως προς το πολιτιστικό περιβάλλον, η Αρχή κλήθηκε και πάλι να εξασφαλίσει τη συμμόρφωση της διοίκησης σε δικαστικές αποφάσεις (βλ. χαρακτηριστικά την καθυστέρηση συμμόρφωσης του Δήμου Πειραιά σε αποφάσεις του ΣτΕ. Τελικά, ο δήμος προέβη, όπως εξαρχής όφειλε, στην απομάκρυνση των τραπεζοκαθισμάτων και στην κατεδάφιση των αυθαίρετων κατασκευών καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος, μέσα στον κηρυγμένο αρχαιολογικό χώρο του Κονώνειου Τείχους της Πειραιϊκής, υπόθεση 5363/2002). Επίσης, οι αναφορές που καταθέτουν στον Συνήγορο του Πολίτη οι πολίτες συχνά έχουν αντικείμενο τις καθυστερήσεις που παρατηρούνται κατά τον χαρακτηρισμό διατηρητέων κτιρίων και την εν γένει ελλιπή προστασία τους (βλ. διεξοδικότερη ανάλυση στο 2.2), αναδεικνύοντας, μεταξύ άλλων, την ύπαρξη παράλληλων διαδικασιών και τον ελλιπή συντονισμό των αρμόδιων υπηρεσιών.

Ως προς το οικιστικό περιβάλλον, ένα θέμα που απασχολεί σταθερά τον Συνήγορο του Πολίτη είναι οι οικοδομικές υπερβάσεις και το πρόβλημα του ελλιπούς ελέγχου τους. Η Αρχή έχει κατ' επανάληψη επισημάνει ότι οι παράνομες οικοδομικές δραστηριότητες (π.χ. κλείσιμο ημιυπαίθριων χώρων, υπέρβαση ορόφων, χτίσιμο σε πιλοτές, μετατροπή υπόγειων-βοηθητικών χώρων σε κατοικήσιμους) οδηγούν σε επιβάρυνση: α) των δικτύων υποδομής παροχών και απαγωγών, β) των απαιτούμενων χώρων στάθμευσης και του οδικού δικτύου, γ) των υπόλοιπων οικιστικών υποδομών (απαραίτητα τ.μ./κάτοικο για χώρους πρασίνου, παιδικές χαρές, αθλητικές εγκαταστάσεις κ.λπ.), και δ) του περιβάλλοντος γενι-

κότερα, αφού οι κάθε είδους αυξημένες χρήσεις οδηγούν σε αδυναμία απορρόφησης των φυσικών φαινομένων (π.χ. διήθηση ομβρίων, φιλτράρισμα ρύπων κ.λπ.). Προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα που δημιουργούνται –συνήθως σε καταστάσεις κρίσεων (πλημμυρισμένα σπίτια, κατεστραμμένοι δρόμοι κ.λπ.)– υιοθετούνται αποσπασματικά μέτρα, η δε δημόσια διοίκηση στο σύνολό της δεν δείχνει έτοιμη να ρυθμίσει ολοκληρωμένα και λυσιτελώς τα σχετικά φαινόμενα (ενδεικτικά, υποθέσεις 6116/2006, 8119/2006, 14224/2006).

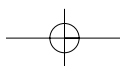
Αξίζει, τέλος, να σημειωθούν οι υποθέσεις στις οποίες η Αρχή, κρίνοντας ότι το αντικείμενό τους ήταν ιδιαίτερα σοβαρό, διότι η διαπιστωθείσα κακοδιοίκηση αναδείκνυε είτε την έλλειψη επαρκούς νομοθετικού πλαισίου είτε ένα συστημικό πρόβλημα της δημόσιας διοίκησης, προέβη στην εκπόνηση πορισμάτων, τα οποία και διαβίβασε στους αρμόδιους φορείς. Ειδικότερα:

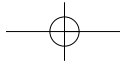
Παραβίαση περιβαλλοντικών όρων από τη ΔΕΗ Σύρου

Σε υπόθεση που αφορούσε στη λειτουργία του Αυτόνομου Σταθμού Παραγωγής της ΔΕΗ στη Σύρο, διαπιστώθηκε ότι ο σταθμός λειτουργούσε επί δύο χρόνια χωρίς εγκεκριμένους περιβαλλοντικούς όρους, καθώς είχε λήξει η ισχύς της σχετικής υπουργικής απόφασης, και ουδέποτε είχαν εκδοθεί άδειες για τη διάθεση των υγρών και των στερεών αποβλήτων. Επισημαίνεται ότι με την αρ. 1439/1998 απόφαση του ΣτΕ είχε ακυρωθεί η παράλειψη της διοίκησης να επιβάλει πρόσφορα μέτρα λειτουργίας στον σταθμό. Η από 13.10.2005 απόφαση του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου για ανανέωση-παράταση της ισχύος των εγκεκριμένων περιβαλλοντικών όρων αφενός δεν έλαβε πλήρως υπόψη τις ήδη διαπιστωθείσες παραβάσεις, αφετέρου δεν ενσωμάτωσε όλους τους σχετικούς όρους που προκύπτουν από την κοινοτική νομοθεσία. Ο Συνήγορος του Πολίτη ζήτησε από τα αρμόδια υπουργεία Ανάπτυξης και ΠΕΧΩΔΕ την παροχή συστάσεων στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου και τη ΔΕΗ. Στη συνέχεια, εκδόθηκαν μεν οι άδειες διάθεσης αποβλήτων από τη Διεύθυνση Υγείας της ΝΑ Κυκλάδων, αλλά στους περιβαλλοντικούς όρους που εγκρίθηκαν δεν έχουν ενσωματωθεί πλήρως οι προδιαγραφές του κοινοτικού δικαίου, όπως διαπίστωσε και το ΥΠΕΧΩΔΕ (υπόθεση 10323/2001).

Επιτρεπόμενες δραστηριότητες μόνον αν τηρούνται αποστάσεις ασφαλείας από σχολεία (Δήμος Περιστερίου)

Κατά τη διερεύνηση υπόθεσης σχετικά με τη χορήγηση άδειας σε καφετέρια στο Περιστερί, ο Συνήγορος του Πολίτη διαπίστωσε ότι κατά τη λήψη της σχετικής απόφασης το δημοτικό συμβούλιο του Δήμου Περιστερίου δεν έλαβε υπόψη του την άμεση γειτνίαση της καφετέριας (μικρότερη των πενήντα 50 μέτρων) με το 4ο Δημοτικό Σχολείο και το 44ο Νηπιαγωγείο ούτε την ανάπτυξη τραπεζοκαθισμάτων μπροστά από την είσοδο του σχολείου σε πεζόδρομο. Στο πόρισμα που εκπονήθηκε η Αρχή επισήμανε ότι ο Δήμος Περιστερίου ενήργησε αφενός παραβιάζοντας τις αρχές της χρηστής διοίκησης, αφετέρου υπερβαίνοντας τα όρια της διακριτικής ευχέρειας που του παρέχει ο νόμος (άρθρο 3 του ΠΔ 180/1979). Ο Συνήγορος του Πολίτη πρότεινε: α) συγκεκριμένα μέτρα για να διασφαλιστεί η ασφαλής πρόσβαση των μαθητών στο σχολείο, και β) να εξεταστεί το ζήτημα των ρυθμίσεων για τη λειτουργία καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος σε απόσταση μικρότερη των 50 μέτρων από ειδικού προορισμού κτίρια. Το ΥΠΕΠΘ βρίσκεται ήδη στο στάδιο επεξεργασίας σχετικών ρυθμίσεων. Ο Δήμος Περιστερίου, υιοθετώντας μία από τις προτάσεις του πορίσματος, τροποποίησε την άδεια χρήσης πεζοδρομίου της καφετέριας, περιορίζοντας τον χώρο ανάπτυξης των τραπεζοκαθισμάτων στον πεζόδρομο (υπόθεση 3255/2005).

Παραβίαση ορίων υγροτόπου-βιοτόπου του Αγίου Ιωάννη Πόρτο στην Τήνο

Στο πλαίσιο της επέκτασης του σχεδίου πόλεως στη νότια και νοτιοανατολική Τήνο, εκδόθηκαν δύο αποφάσεις του Νομάρχη Κυκλάδων με τις οποίες καθορίστηκαν τα όρια οικισμών μέσα στους οποίους περιλαμβάνονται μέρη του υγροτόπου-βιοτόπου του Αγίου Ιωάννη Πόρτο. Με βάση τις προαναφερθείσες νομαρχιακές αποφάσεις εκδόθηκαν στον οικισμό Αγίου Ιωάννη Πόρτο (Αγίου Ιωάννη Κοινότητας Δύο Χωριών και Αγίου Σώστη Κοινότητας Τριαντάρου) οικοδομικές άδειες, οι οποίες όμως ακυρώθηκαν ως παράνομες με τις αρ. 3955/1995 και 3956/1995 αποφάσεις του ΣτΕ. Ύστερα από την ακύρωση, εκδόθηκαν αποφάσεις του Νομάρχη Κυκλάδων για εξαίρεση από την κατεδάφιση και οριστική διατήρηση των κτισμάτων αυτών. Για την υπόθεση αυτή ο ενδιαφερόμενος πολίτης προσέφυγε και στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, το οποίο, με την από 22 Μαΐου 2003 απόφασή του, αναγνώρισε ως παραβίαση του άρθρου 6, παράγρ. 1 της ΕΣΔΑ τη μη συμμόρφωση για επτά χρόνια της διοίκησης σε αποφάσεις του ΣτΕ. Στο σχετικό πόρισμά του ο Συνήγορος του Πολίτη πρότεινε: α) Χαρακτηρισμό και καθορισμό των ορίων του βιοτόπου με προεδρικό διάταγμα και την εκπόνηση ειδικής περιβαλλοντικής μελέτης, β) Επανακαθορισμό των ορίων του οικισμού σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγρ. 3β του Ν. 2831/2000 ώστε να μην περιλαμβάνονται τμήματα του βιοτόπου, και γ) Εκπόνηση μελέτης για την πολεοδομηση των περιοχών εντός σχεδίου προκειμένου να επιτευχθεί προστασία των υπαρχόντων ρεμάτων (υπόθεση 20671/2003).

Κατάσταση πεζοδρομίων στον Δήμο Αθηναίων

Ο ελλιπής έλεγχος των εργασιών του δήμου ως προς την εφαρμογή των προτύπων κατασκευής, συντήρησης και επισκευής, η εκτεταμένη ανάπτυξη εμπορικών χρήσεων ή τραπεζοκαθισμάτων και η παράλειψη συστηματικής επιβολής κυρώσεων για παράνομη κατάληψη πεζοδρομίων απολήγουν σε παρακώλυση του δικαιώματος στην κοινή χρήση των πεζοδρομίων. Όλα αυτά επισήμανε η Αρχή σε πόρισμά της τον Δεκέμβριο του 2006 για τα πεζοδρόμια του Δήμου Αθηναίων, υποβάλλοντας στη δημοτική αρχή προτάσεις για την αποτελεσματική αναβάθμιση του ελεύθερου χώρου και της ποιότητας των πεζοδρομίων. Επίσης, υπογράμμισε τις αναγκαίες προσαρμογές για την ακώλυτη κυκλοφορία των ΑμεΑ και τόνισε ότι ο σχεδιασμός της πόλης πρέπει να έχει γνώμονα τον πεζό (υπόθεση 984/1999).

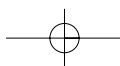
Η παραπάνω καταγραφή υποθέσεων είναι ενδεικτική και, ως εκ τούτου, δεν εξαντλεί τα πορίσματα που εκπονήθηκαν το 2006 ούτε τις αντιδράσεις των εμπλεκόμενων δημόσιων υπηρεσιών.

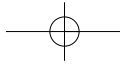
1.1 ΘΕΜΑΤΑ ΕΙΔΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ

Κατά το 2006, ο Συνήγορος του Πολίτη έδωσε ιδιαίτερη έμφαση στην εφαρμογή του νέου θεσμικού πλαισίου για τις κεραίες κινητής τηλεφωνίας, στα έργα υποδομής των αεροδρομίων και στο πρόβλημα της αλλοίωσης του φυσικού περιβάλλοντος.

1.1.1 ΚΕΡΑΙΕΣ ΚΙΝΗΤΗΣ ΤΗΛΕΦΩΝΙΑΣ

Στις 3.2.2006 δημοσιεύθηκε ο Ν. 3431/2006 περί ηλεκτρονικών επικοινωνιών, ο οποίος υιοθέτησε ορισμένες από τις προτάσεις της ειδικής έκθεσης του Συνηγόρου του Πολίτη για τις κεραίες κινητής τηλεφωνίας (*Ετήσια έκθεση 2003*, σ. 246–247). Ο νέος νόμος, μεταξύ άλλων, επιβάλλει: α) Την τήρηση της διαδικασίας έγκρισης περιβαλλοντικών όρων πριν από τη χορήγηση άδειας κατασκευής κεραίας από την Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (ΕΕΤΤ), β) Τη μείωση των ορίων έκθεσης στην ακτινοβολία του πλη-

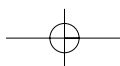
θυσμού σε ποσοστό 70% των τιμών που καθορίζονται στα άρθρα 2–4 της αρ. 53571/3839/2000 ΚΥΑ, γ) Την επιπλέον μείωση των ορίων έκθεσης σε ποσοστό 60% των τιμών που καθορίζονται με την παραπάνω κοινή υπουργική απόφαση, όταν υπάρχουν κεραιές σε περίμετρο 300 μέτρων από μέρη συνάθροισης ευπαθών ομάδων του πληθυσμού, δ) Την απαγόρευση τοποθέτησης κεραιών σε κτιριακές εγκαταστάσεις βρεφονηπιακών σταθμών, σχολείων, γηροκομείων και νοσοκομείων. Ο νέος νόμος, αν και λαμβάνει μέτρα στο πλαίσιο της αρχής της πρόληψης και της προφύλαξης, δημιουργεί σταθμούς βάσης κινητής τηλεφωνίας «τριών ταχυτήτων», για τους οποίους επιφυλάσσει διαφορετικό καθεστώς λειτουργίας, με αποτέλεσμα να δημιουργείται σύγχυση στις αρμόδιες για τη χορήγηση των σχετικών αδειών αρχές και στις ιδιοκτήτριες εταιρείες. Επίσης, ο νόμος δεν προβλέπει την καταγραφή των υφιστάμενων σταθμών βάσης κινητής τηλεφωνίας, με αποτέλεσμα: α) Να μην είναι δυνατόν να προσδιοριστεί με σαφήνεια ο χρόνος εγκατάστασης μιας κεραιάς, στοιχείο κρίσιμο για την εφαρμογή ή μη των ευνοϊκών ρυθμίσεων που θέτει ο ίδιος ο νόμος, και β) Να μην είναι δυνατή η παροχή πληροφοριών στους ενδιαφερόμενους πολίτες, οι οποίοι ευλόγως ανησυχούν. Ο Συνήγορος του Πολίτη, με σειρά εγγράφων του, ζήτησε τη συνεργασία των αρμόδιων υπηρεσιών, διευκρινίζοντας ότι οι ευνοϊκές ρυθμίσεις του νόμου ως προς τη δυνατότητα της εκ των υστέρων νομιμοποίησης από περιβαλλοντική άποψη των σταθμών βάσης έχουν συγκεκριμένες προϋποθέσεις εφαρμογής και δεν περιλαμβάνουν σταθμούς που ήδη υφίστανται και έχουν εγκατασταθεί χωρίς άδεια κατασκευής από την ΕΕΤΤ και χωρίς άδεια έγκρισης δομικών κατασκευών από την αρμόδια πολεοδομική αρχή. Ο Συνήγορος του Πολίτη απέστειλε έγγραφο για τα προβλήματα εφαρμογής του νέου νομοθετικού πλαισίου προς το ΥΠΕΧΩΔΕ, εν όψει της έκδοσης υπουργικής απόφασης που θα καθορίζει το περιεχόμενο και θα εξειδικεύει τη διαδικασία εκπόνησης των Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ) για τους σταθμούς βάσης κινητής τηλεφωνίας, σύμφωνα με το άρθρο 31 του Ν. 3431/2006.

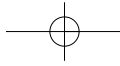
1.1.2 ΕΡΓΑ ΥΠΟΔΟΜΗΣ ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΩΝ

Ένα από τα θέματα που απασχόλησε ιδιαίτερα τον Συνήγορο του Πολίτη τη χρονιά που πέρασε ήταν η λειτουργία των αεροδρομίων και οι επιπτώσεις τους στο φυσικό περιβάλλον. Οι σχετικές αναφορές ανέδειξαν πλήθος προβλημάτων που άπτονται της περιβαλλοντικής αδειοδότησης για τα έργα υποδομής των αεροδρομίων, αλλά και με τα περιβαλλοντικά προβλήματα που δημιουργούνται στην ευρύτερη περιοχή από τη λειτουργία τους.

1.1.2.1 Περιβαλλοντικά προβλήματα από τη λειτουργία του Κρατικού Αερολιμένα Ηρακλείου Κρήτης

Κατά την έρευνα αναφοράς που έθιγε περιβαλλοντικά προβλήματα από τη λειτουργία του Κρατικού Αερολιμένα Ηρακλείου Κρήτης (ΚΑΗΚ), διαπιστώθηκαν, κατά παράβαση της αρ. 107112/19.5.1998 ΚΥΑ και του ΠΔ 1178/1981, τα εξής: α) διοχέτευση των αστικών λυμάτων και των ομβρίων του αερολιμένα στη θάλασσα, μέσω του αγωγού της Βιομηχανικής Περιοχής Ηρακλείου, χωρίς να έχει προηγηθεί οποιαδήποτε επεξεργασία τους, β) έλλειψη συστήματος αυτόματης καταγραφής και παρακολούθησης του θορύβου των αεροσκαφών, και γ) ολοκλήρωση της κατασκευής του νέου τροχοδρόμου του αερολιμένα χωρίς την απαραίτητη περιβαλλοντική αδειοδότηση από το ΥΠΕΧΩΔΕ. Ύστερα από τις προτάσεις της Αρχής, οι οποίες κατατέθηκαν με σχετικό πόρισμα, η Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας (ΥΠΑ) δεσμεύτηκε να υλοποιήσει τα απαραίτητα έργα μέσα στο τρέχον και το προσεχές έτος. Παράλληλα, η υλοποίηση της σύνδεσης του αγωγού λυμάτων του ΚΑΗΚ με

τον σταθμό βιολογικού καθαρισμού του Δήμου Ηρακλείου ολοκληρώθηκε χωρίς να πληροί τις νόμιμες προϋποθέσεις. Με νεότερο έγγραφό της, η ΥΠΑ φαίνεται να υπαναχωρεί στο θέμα της ανάγκης εγκατάστασης συστημάτων για την καταγραφή και την παρακολούθηση του θορύβου των αεροσκαφών. Ο Συνήγορος του Πολίτη, εμμένοντας, επισήμανε ότι η αδράνεια των αρχών να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα για τη μείωση του θορύβου αποτελεί προσβολή του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ (υπόθεση 5207/2005).

1.1.2.2 Προβλήματα ηχορύπανσης από τη λειτουργία του Διεθνούς Αερολιμένα Αθηνών

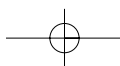
Ύστερα από διαμαρτυρίες κατοίκων της Βάρης και της Νέας Μάκρης σχετικά με τον θόρυβο που προκαλείται από αεροσκάφη που εξυπηρετούνται από τον Διεθνή Αερολιμένα Αθηνών, ο Συνήγορος του Πολίτη αναζήτησε στοιχεία από την ΥΠΑ και τον αερολιμένα και διενήργησε αυτοψίες. Ειδικότερα, ερεύνησε το θέμα της τήρησης των ενδεδειγμένων διαδρόμων και της πορείας προσγείωσης-απογείωσης των αεροπλάνων, καθώς και τη συχνότητα των πτήσεων κατά τη διάρκεια της νύχτας. Από την έρευνα προέκυψε ότι η επέκταση των σχεδίων πόλεως και η κατασκευή κτιρίων κατοικίας στην περιοχή δεν έχουν λάβει υπόψη την κατασκευή του αεροδρομίου και θα έπρεπε τουλάχιστον να υπάρξουν μέτρα ηχομόνωσης για τις νέες κατοικίες. Διαπιστώθηκε επίσης ελλιπής έλεγχος στην τήρηση των διαδικασιών για τη μείωση του θορύβου. Ο Συνήγορος του Πολίτη συνέστησε αυστηρότερο έλεγχο και πρότεινε τη λήψη πρόσθετων μέτρων, όπως είναι νέες στάθμες θορύβου, θέσπιση ορίων θορύβου, επιβολή τέλους θορύβου κ.λπ. (υποθέσεις 17452/2002, 10461/2003).

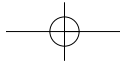
1.1.2.3 Παράνομη διοχέτευση υγρών αποβλήτων και ομβρίων του Διεθνούς Αερολιμένα Αθηνών

Από τη διερεύνηση σχετικών καταγγελιών, ο Συνήγορος του Πολίτη διαπίστωσε την έλλειψη: α) μελέτης επεξεργασίας και διάθεσης των υγρών αποβλήτων, β) μονάδας προεπεξεργασίας των βιομηχανικών αποβλήτων της τεχνικής βάσης της Ολυμπιακής Αεροπορίας, γ) επαρκούς δικτύου διάθεσης –μέσω επιφανειακής άρδευσης– των επεξεργασμένων υγρών αποβλήτων μέσα στον Διεθνή Αερολιμένα Αθηνών, καθώς και εγκεκριμένου αποδέκτη των ομβρίων, με αποτέλεσμα αυτά να οδηγούνται εκτός του αεροδρομίου κατακλύζοντας και καταστρέφοντας παρακείμενους αγρούς και αμπελώνες. Μετά την παρέμβαση του Συνηγόρου του Πολίτη και την καλή συνεργασία με τη Διεύθυνση Περιβάλλοντος του Αερολιμένα, εκπονήθηκαν και εγκρίθηκαν οι σχετικές μελέτες για την επεξεργασία και τη διάθεση των υγρών και βιομηχανικών αποβλήτων, καθώς και για τα αντιπλημμυρικά έργα. Σε υλοποίηση των παραπάνω μελετών, έχουν ήδη κατασκευαστεί ή βρίσκονται στο στάδιο ολοκλήρωσής τους οι αντίστοιχες μονάδες και τα δίκτυα (υπόθεση 10614/2004).

1.1.2.4 Περιβαλλοντικά προβλήματα από τη λειτουργία αεροδρομίου στη λίμνη Παμβώτιδα Ιωαννίνων

Ο Συνήγορος του Πολίτη διαπίστωσε ότι κατά παράβαση της αρ. 22943/25.6.2003 ΚΥΑ οι πτήσεις των υδροπλάνων πραγματοποιούνται από και προς τη ζώνη Α1 της λίμνης και ότι η χορήγηση άδειας λειτουργίας και έναρξης της δραστηριότητας των πτήσεων έγινε χωρίς να έχει προηγηθεί έγκριση ΜΠΕ και περιβαλλοντικών όρων, παρ' ότι πρόκειται για προστατευόμενη περιοχή (περιλαμβάνεται στον κατάλογο του Δικτύου Natura 2000). Η Αρχή ενημερώθηκε ότι η ΜΠΕ για τη «λειτουργία του αεροδρομίου επί υδάτινης επιφάνειας»

κατατέθηκε εκ των υστέρων, στις 7.9.2005, στη Διεύθυνση Περιβάλλοντος και Χωροταξίας της Περιφέρειας Ηπείρου. Η προαναφερθείσα υπηρεσία ουδέποτε ολοκλήρωσε την έγκριση περιβαλλοντικών όρων, επικαλούμενη την αρ. 6814/21.12.2005 ΚΥΑ, σύμφωνα με την οποία τα υδατοδρόμια μπορούν να λειτουργούν με προσωρινή άδεια λειτουργίας εφόσον ο αριθμός των ημερήσιων πτήσεων δεν υπερβαίνει τις τρεις (υπόθεση 11502/2005).

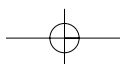
1.1.3 Αλλοίωση του φυσικού περιβάλλοντος

Ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που απασχολούν τον Συνήγορο του Πολίτη είναι αυτό της αλλοίωσης του φυσικού περιβάλλοντος μέσω της οικοδομικής δραστηριότητας, αλλά και εν γένει των παρεμβάσεων σε προστατευόμενα οικοσυστήματα.

Σε περιπτώσεις που διενεργούνται εργασίες διαμόρφωσης εδάφους, είτε από ιδιώτες είτε κατά την εκτέλεση δημόσιων έργων, προκύπτουν πλημμέλειες που επιφέρουν σημαντικές αλλοιώσεις στη μορφολογία και στον χαρακτήρα μιας περιοχής. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η εκτέλεση εκτεταμένων εργασιών διαμόρφωσης του εδάφους για τη διάνοξη ιδιωτικών δρόμων, στο πλαίσιο ανέγερσης ακινήτων στην περιοχή Κίνι Σύρου, όπου διαπιστώθηκε αλλοίωση της μορφολογίας του εδάφους και εν γένει του τοπίου. Η ΝΑ Κυκλάδων τις αντιμετωπίζει προσωρινά ως διαμορφώσεις προσπέλασης (υπόθεση 9048/2003).

Στις περιπτώσεις ευαίσθητων ή/και προστατευόμενων περιοχών, το πρόβλημα που απασχολούσε πάντοτε την Αρχή (*Επίσημα έκθεση 2005*, σ. 125, επιχώσεις λιμνοθάλασσας Μεσολογίου) εντοπίζεται κυρίως στις αυθαίρετες εργασίες εκσκαφών και επιχωματώσεων. Ειδικότερα:

- Στη λίμνη Καστοριάς, κατασκευή με επίχωση μεγάλης τιμμεντίας προβλήτας από τον Δήμο Μακεδνών. Ύστερα από την παρέμβαση της Αρχής κατεδαφίστηκε η αυθαίρετη προβλήτα, απομακρύνθηκαν τα υλικά κατασκευής και η ακτογραμμή επανήλθε στην αρχική της μορφή (υπόθεση 20392/2001).
- Στη λίμνη Αντινιώτη στην Κέρκυρα, παράνομες εργασίες ανέγερσης ξενοδοχειακής μονάδας. Διαπιστώθηκε ότι, αν και δεν είχε υποβληθεί φάκελος για την περιβαλλοντική αδειοδότηση της εγκατάστασης, είχαν ήδη ξεκινήσει οι εκσκαφές και οι εργασίες με μηχανικά μέσα στην περιοχή Αλμυρού Περιθειας του Δήμου Θιναλίων, τμήμα της οποίας ανήκε σε προστατευόμενη περιοχή της λίμνης (Natura GR 2230001). Επίσης, λόγω της εκτέλεσης των παραπάνω εργασιών και παρεμβάσεων δημιουργήθηκαν προσχώσεις που εμπόδιζαν τη ροή των υδάτων προς τον χείμαρρο Παρηγόρη και είχαν άμεσες επιπτώσεις στην πεδιάδα του Αλμυρού και τη γύρω περιοχή. Η Αρχή με πόρισμά της ζήτησε την πραγματοποίηση του έργου σε συμφωνία με την αρ. 33318/3028/28.12.1998 ΚΥΑ για την προστασία των τόπων που περιλαμβάνονται στον εθνικό κατάλογο των Ειδικών Ζωνών Διατήρησης. Στη συνέχεια, δημοσιεύθηκε η αρ. 2108/21.2.2006 απόφαση για ανάκληση της έγκρισης περιβαλλοντικών όρων του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων, με την οποία ανεστάλησαν οι σχετικές εργασίες (υποθέσεις 12914/2005, 16404/2005).
- Στην περιοχή Αλυκής Κοπανά (Νέας Λαμπάκου), αλλοίωση του υδροβιότοπου λόγω εναπόθεσης απορριμμάτων και υλικών από εκσκαφές. Έπειτα από παρέμβαση του Συνηγόρου του Πολίτη, η Διεύθυνση Περιβάλλοντος της Νομαρχίας Ευβοίας επέβαλε πρόστιμο 2.000 ευρώ στον Δήμο Απλαντίων για την εναπόθεση στερεών αποβλήτων (υπόθεση 19946/2003).
- Στην παραλίμνια περιοχή της λίμνης Λυσιμαχείας, μεγάλης έκτασης αργιλοληπία, καταπατίσεις, καθώς και απόθεση απορριμμάτων και υλικών από εκσκαφές. Οι παρανομίες διευκολύνονταν από το νομικό πλαίσιο, καθώς η αρ. 22306/2006 ΚΥΑ, με την οποία θεσμο-

θετήθηκε η νομική προστασία της λίμνης, δεν προσδιόριζε τις ακριβείς συντεταγμένες των ορίων προστασίας της. Το αρμόδιο Πολεοδομικό Γραφείο Αγρινίου, ύστερα από την παρέμβαση της Αρχής, επέβαλε πρόστιμο για τις αργιοληψίες (υπόθεση 12871/2005).

2. ΕΙΔΙΚΕΣ ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

2.1 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ

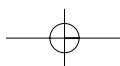
Ο Συνήγορος του Πολίτη επιδιώκει να συμβάλει στη βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών που παρέχει η δημόσια διοίκηση και στοχεύει στην ανάδειξη μιας νέας διοικητικής κουλτούρας, της οποίας βασικό σημείο αναφοράς αποτελεί η αρχή ότι κύρια αποστολή της διοίκησης είναι να υπηρετεί τον πολίτη. Στην ίδια οπτική της ενδυνάμωσης του κράτους δικαίου ανήκει και το δικαίωμα πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφόρηση, που συνδέεται με τη δυνατότητα πρόσβασης στη δικαιοσύνη και τη συμμετοχή σε θέματα περιβάλλοντος, τα οποία αποτελούν θεμελιώδη δικαιώματα των πολιτών στις σύγχρονες κοινωνίες και ιδιαίτερα σημαντικά εργαλεία για τη χάραξη και την άσκηση αποτελεσματικής περιβαλλοντικής πολιτικής.

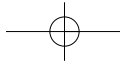
Δεκαέξι χρόνια πέρασαν από την υιοθέτηση της Οδηγίας 90/313/ΕΟΚ για την ελεύθερη πληροφόρηση σε θέματα περιβάλλοντος, οκτώ χρόνια από την υπογραφή της Σύμβασης του Άρχους για την πρόσβαση στην πληροφόρηση, τη συμμετοχή του κοινού στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα και τρία χρόνια από την υιοθέτηση της νέας Οδηγίας 2003/4/ΕΚ για την πρόσβαση του κοινού σε περιβαλλοντικές πληροφορίες και την κατάργηση, από τις 14.02.2005, της Οδηγίας 90/313/ΕΟΚ. Η Ελλάδα μετέφερε την αρχική Οδηγία με την αρ. 77921/1440/95 ΚΥΑ (ΦΕΚ 795 Β΄) υπό την πίεση της αρ. 3943/1995 απόφασης του ΣτΕ και έχει κυρώσει τη Σύμβαση του Άρχους με τον Ν. 3422/2002 (ΦΕΚ 303 Α΄/13.12.05). Η νέα Οδηγία 2003/4/ΕΚ, η οποία καλύπτει ευρύτερα και με μεγαλύτερη λεπτομέρεια τα σχετικά θέματα και ενσωματώνει στο κοινοτικό δίκαιο τη Σύμβαση του Άρχους, έχει μεταφερθεί με σημαντική καθυστέρηση με την αρ. ΗΠ 11764/653/2006 ΚΥΑ (ΦΕΚ 327 Β΄/17.03.06). Παρά ταύτα, στην Ελλάδα η πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφόρηση δεν έχει τύχει ακόμη γενικής εφαρμογής από τη διοίκηση.

2.1.1 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ

Ο ορισμός της περιβαλλοντικής πληροφορίας περιλαμβάνεται στο άρθρο 2 της αρ. ΗΠ 11764/653/2006 ΚΥΑ, το οποίο αναφέρει ως «περιβαλλοντική πληροφορία οποιαδήποτε πληροφορία σε γραπτή, οπτική, ακουστική, ηλεκτρονική ή άλλη υλική μορφή σχετικά με την κατάσταση των στοιχείων του περιβάλλοντος, όπως ο αέρας και η ατμόσφαιρα, το νερό ... παράγοντες, όπως οι ουσίες, η ενέργεια, ο θόρυβος, ... μέτρα, όπως οι πολιτικές, η νομοθεσία, τα σχέδια, τα προγράμματα, ... εκθέσεις για την εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, αναλύσεις κόστους-ωφέλειας και άλλες οικονομικές αναλύσεις και παραδοχές χρησιμοποιούμενες στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων και των μέτρων που αναφέρονται στο εδάφιο γ΄ και την κατάσταση της ανθρώπινης υγείας και ασφάλειας, ... τις τοποθεσίες και τα οικοδομήματα πολιτισμικού ενδιαφέροντος, στο μέτρο που επηρεάζονται ή ενδέχεται να επηρεασθούν από την κατάσταση στοιχείων του περιβάλλοντος που αναφέρονται στο εδάφιο α΄ ή μέσω των στοιχείων αυτών, από τα θέματα που αναφέρονται στα εδάφια β΄ και γ΄».

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι αναφορές για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς εντάσσονται στην περιβαλλοντική πληροφόρηση μόνο στο μέτρο που επηρεάζο-

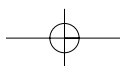
νται ή ενδέχεται να επηρεαστούν από την κατάσταση των στοιχείων του περιβάλλοντος, διαφορετικά καλύπτονται από τις γενικές διατάξεις του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας.

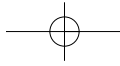
Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν αναφορές στον Συνήγορο του Πολίτη με αιτήματα πολιτών για πληροφόρηση από την Α' Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων σχετικά με την προστασία του αρχαιολογικού χώρου στην περιοχή του Φιλοπάππου. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, οι διατάξεις του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας υποχρεώνουν τη διοίκηση να απαντήσει στα αιτήματα για ενημέρωση μέσα στις προβλεπόμενες προθεσμίες (υπόθεση 10966/2005).

2.1.2 ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ

Η αρ. 3943/1995 απόφαση του ΣτΕ, που προηγήθηκε της ενσωμάτωσης της αρχικής Οδηγίας 90/313/ΕΟΚ, αναφέρει μεταξύ άλλων ότι «... με την παραπάνω οδηγία του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων επιβάλλεται στα Κράτη μέλη να εισαγάγουν στο εσωτερικό δίκαιο ρυθμίσεις, με τις οποίες να θεσπίζεται υποχρέωση των διοικητικών υπηρεσιών, κεντρικών και περιφερειακών, και των υπηρεσιών της τοπικής αυτοδιοίκησης να χορηγούν, σε οποιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο υποβάλει σχετικό αίτημα, πληροφορίες για τα αναφερόμενα στο άρθρο 2, στοιχείο α' της οδηγίας αυτής θέματα περιβάλλοντος, οι οποίες περιέχονται είτε σε έγγραφα είτε σε άλλα στοιχεία που έχουν οπτική, ακουστική ή μηχανογραφική μορφή, αδιαφόρως αν τα έγγραφα ή στοιχεία αυτά έχουν εκδοθεί, συνταχθεί ή παραχθεί από τις προαναφερόμενες υπηρεσίες ή απλώς τηρούνται από αυτές. Με την ίδια δε οδηγία παρέχεται η δυνατότητα να θεσπίζονται εξαιρέσεις από την υποχρέωση πληροφόρησης σε ορισμένες περιπτώσεις, παρεμφερείς προς εκείνες, οι οποίες εμπίπτουν στις εξαιρέσεις που προβλέπονται στις παραπάνω διατάξεις του εσωτερικού νόμου (άρθρο 16 του Ν. 1599/1986). Από τα προαναφερόμενα συνάγεται ότι το επιδιωκόμενο από την οδηγία αποτέλεσμα εξασφαλίζεται με τις ρυθμίσεις του ελληνικού αυτού νόμου εν μέρει και συγκεκριμένα, κατά το μέρος που αφορά στην παροχή πληροφοριών, οι οποίες αντλούνται από δημόσια έγγραφα. Συνεπώς, δεν είναι αναγκαία η θέσπιση νέων ειδικών διατάξεων εσωτερικού δικαίου για τη συμμόρφωση προς την οδηγία κατά το μέρος αυτό. Αντίθετα, η επιταγή της οδηγίας δεν καλύπτεται κατά το μέρος που αναφέρεται στην υποχρέωση πληροφόρησης με βάση έγγραφα, τα οποία δεν έχουν εκδοθεί ή συνταχθεί από τις παραπάνω υπηρεσίες αλλά μόνο τηρούνται σε αυτές, ή στοιχεία, τα οποία έχουν οπτική, ακουστική ή μηχανογραφική μορφή και βρίσκονται στη διάθεση των υπηρεσιών αυτών». Το θέμα αυτό καλύφθηκε με τον μεταγενέστερο Ν. 2690/1999, σύμφωνα με τον οποίο το δικαίωμα πρόσβασης εκτείνεται σε διοικητικά έγγραφα, καθώς και σε ιδιωτικά έγγραφα που τηρούνται στο αρχείο δημόσιων υπηρεσιών (άρθρο 5 του ΚΔΔ).

Χαρακτηριστική περίπτωση απόρριψης αιτήματος για πρόσβαση σε περιβαλλοντική πληροφόρηση αποτελεί η άρνηση του Δημάρχου Κορινθίων να παραδώσει αντίτυπο μελέτης προς αναπαραγωγή αντιγράφων για σχεδιαζόμενο υπόγειο χώρο στάθμευσης (υπόθεση 20328/2005). Η υπόθεση εξετάστηκε από τον Συνήγορο του Πολίτη τον Μάρτιο του 2006, δηλαδή πριν από την ολοκλήρωση της ενσωμάτωσης της Οδηγίας 2003/4/ΕΚ στο ελληνικό δίκαιο. Στην Οδηγία, που αναπτύσσει άμεση ενέργεια (effet direct) από τις 14.2.2005, ήδη πριν από τη μεταφορά της στην ελληνική έννομη τάξη, περιλαμβάνονται τα όρια, οι όροι, οι ορισμοί και ο τρόπος άσκησης του δικαιώματος στην πρόσβαση, ηλεκτρονική ή μη, στην περιβαλλοντική πληροφόρηση. Σημειώνεται ότι η Οδηγία προβλέπει εξαιρέσεις από τον γενικό κανόνα δημοσιοποίησης των παραπάνω πληροφοριών, μεταξύ των οποίων και την περίπτωση ύπαρξης δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας (άρθρο 4, παράγρ. 2, εδάφιο ε'). Επίσης, προβλέπεται

η δυνατότητα επιβολής από τις δημόσιες αρχές εύλογων και ενίοτε προκαταβαλλόμενων τελών για την παροχή περιβαλλοντικών πληροφοριών. Εν τούτοις, τα τέλη αυτά «δεν μπορούν να υπερβαίνουν το πραγματικό κόστος παραγωγής του υπό εξέταση υλικού» (ό.π. προοίμιο, στοιχείο 18). Ο Συνήγορος του Πολίτη κατέληξε ότι, υπό τους όρους αυτούς, είναι δυνατή η πρόσβαση σε μελέτες, όπως στην προαναφερθείσα για υπόγειο χώρο στάθμευσης, αφού η ελάχιστη ρητή υποχρέωση διάδοσης περιβαλλοντικών πληροφοριών της κατηγορίας μελετών, σύμφωνα με το άρθρο 7 της Οδηγίας, αφορά στις «μελέτες του αντίκτυπου στο περιβάλλον» (άρθρο 7, παράγρ. 2, εδάφιο ζ'), δηλαδή κατ' αρχήν αυτές που η τρέχουσα νομική και τεχνική ορολογία αναγνωρίζει ως ΜΠΕ, αλλά όχι μόνον, δεδομένου ότι τα μέτρα στάθμευσης και κυκλοφορίας συνδέονται με την ατμοσφαιρική ρύπανση και τη στάθμη θορύβου.

Σύμφωνα δε με τη Γνωμοδότηση 1/2005 του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου, η πρόσβαση στα διοικητικά έγγραφα περιλαμβάνει και κάθε έγγραφο του φακέλου που χρησιμοποιήθηκε και ελήφθη υπόψη για τη διαμόρφωση γνώμης ή κρίσης διοικητικού οργάνου. Το εσωτερικό δίκαιο της χώρας προβλέπει δύο τρόπους άσκησης του δικαιώματος: είτε «α) με μελέτη του εγγράφου στο κατάστημα της υπηρεσίας, ή β) με χορήγηση αντιγράφου» και αντίστοιχη επιβάρυνση του πολίτη με το κόστος αναπαραγωγής του (άρθρο 5, παράγρ. 4 του Ν. 2690/1999). Επομένως, η υποχρέωση του Δημάρχου Κορινθίων να επιτρέψει την πρόσβαση στο συγκεκριμένο έγγραφο εξαντλείται νόμιμα, εν προκειμένω, στη δυνατότητα που παρείχε στον ενδιαφερόμενο να λάβει γνώση του περιεχομένου της σχετικής μελέτης στα γραφεία της τεχνικής υπηρεσίας του δήμου.

2.1.3 ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΚΑΙ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ

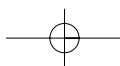
Η πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφορία, η συμμετοχή στη λήψη των αποφάσεων και η πρόσβαση στη δικαιοσύνη, συνιστούν πυλώνες που κατοχυρώνονται στη Σύμβαση του Άρχους, καθώς και θεμελιώδη στοιχεία της καλής διακυβέρνησης και ουσιώδεις προϋποθέσεις για την προώθηση της αειφορίας. Η συμμετοχή και η ενημέρωση του κοινού κρίνονται ως στοιχεία απαραίτητα για την εγρήγορση και την ανάπτυξη αισθήματος ευθύνης του ατόμου απέναντι στο περιβάλλον.

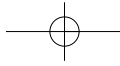
Η Σύμβαση του Άρχους αποτελεί την πλέον ολοκληρωμένη μορφή ρύθμισης των θεμάτων αυτών και είναι το αποτέλεσμα του προβληματισμού που είχε ξεκινήσει ήδη από το 1966 με τη Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (άρθρο 19).

Με την προαναφερθείσα σύμβαση επιδιώκεται να υλοποιηθούν, στον τομέα του δικαίου του περιβάλλοντος, τα ζητούμενα της σύγχρονης δημοκρατίας: η διαφάνεια στη δράση των οργάνων της πολιτείας, η παροχή στους πολίτες της δυνατότητας ενημέρωσης και παρέμβασης στις διαδικασίες για τη διαμόρφωση προγραμμάτων και κανονιστικών ρυθμίσεων, αλλά και λήψης ατομικών μέτρων, καθώς και η εξασφάλιση αποτελεσματικού ελέγχου της νομιμότητας όσον αφορά στη δράση των δημόσιων αρχών.

Τα κράτη μέλη οφείλουν να λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα ώστε οι πληροφορίες που κατέχουν οι δημόσιες αρχές σχετικά με άμεση απειλή για την υγεία ή το περιβάλλον να γνωστοποιούνται αμέσως στο κοινό που ενδέχεται να θιγεί.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η υποχρέωση λειτουργίας των σταθμών βάσης κινητής τηλεφωνίας σύμφωνα με τα νέα όρια της εκπεμπόμενης ακτινοβολίας που ορίζει ο Ν. 3431/2006. Κατά την αιτιολογική έκθεση του νόμου, οι αντιδράσεις του κοινού στη λειτουργία της κινητής τηλεφωνίας φέρονται να «προδίδουν τεchnοφοβία και οφείλονται σε έλλειψη έγκαιρης, έγκυρης και πλήρους ενημέρωσης του κοινού, καθώς και άγνοια, αλλιώς παραγνώριση των όσων συμβαίνουν στο εξωτερικό». Ωστόσο, οι διατάξεις του νέου

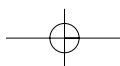

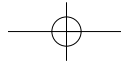
νόμου δεν φαίνεται να μπορούν να θεραπεύσουν τη φερόμενη ως ελλιπή ενημέρωση ή άγνοια ή παραγνώριση. Αντίθετα, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι επιτείνουν τη σύγχυση και την ανασφάλεια δικαίου.

Δυνάμει, όμως, της νέας ΚΥΑ ΗΠ 11764/653/2006 (327 Β') που μετέφερε στο εθνικό δίκαιο την Οδηγία 2003/4/ΕΚ για την πρόσβαση του κοινού σε περιβαλλοντικές πληροφορίες, ο εθνικός νομοθέτης αποσκοπεί αφενός στην κατοχύρωση του δικαιώματος πρόσβασης στις περιβαλλοντικές πληροφορίες και αφετέρου στη διασφάλιση ότι οι περιβαλλοντικές πληροφορίες παρέχονται σταδιακά και διαδίδονται στο κοινό προκειμένου να επιτυγχάνεται η ευρύτερη δυνατή συστηματική διάθεση και διάδοσή τους. Ως «περιβαλλοντική πληροφορία», σύμφωνα με το άρθρο 2 της ίδιας κοινής υπουργικής απόφασης, θεωρείται «οποιαδήποτε πληροφορία σχετικά με την κατάσταση των στοιχείων του περιβάλλοντος, όπως είναι ο αέρας και η ατμόσφαιρα ... και παράγοντες όπως οι ουσίες, οι ακτινοβολίες κ.λπ.». Αμφισβητείται, ωστόσο, αν οι αρμόδιες υπηρεσίες της διοίκησης θα μπορέσουν να ανταποκριθούν στην παραπάνω υποχρέωση, καθώς η παράλειψη καταγραφής όλων των σταθμών βίας κινητής τηλεφωνίας καθιστά ουσιαστικά αδύνατη την παροχή σχετικών πληροφοριών στο ενδιαφερόμενο κοινό, ιδιαίτερα αναφορικά με την κατάταξη του κάθε σταθμού στις κατηγορίες του νέου νόμου. Ο Συνήγορος του Πολίτη είχε ζητήσει την καταγραφή αυτή, με την ειδική έκθεσή του για το θέμα, ήδη από τον Δεκέμβριο του 2003.

Στο θέμα της ποιότητας του πόσιμου νερού, το άρθρο 6, παράγρ. 3, εδάφιο β' της αρ. Υ2/2600/2001 ΚΥΑ, σε συμμόρφωση με την Οδηγία 98/83/ΕΚ του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 3ης Νοεμβρίου 1998, αναφέρει ότι «όταν ... υπάρχει κίνδυνος ότι το νερό (που παρέχεται από το δίκτυο διανομής και που χρησιμοποιείται για παροχή νερού ανθρώπινης κατανάλωσης) δεν ανταποκρίνεται στις παραμετρικές τιμές που καθορίζονται σύμφωνα με το άρθρο 5, οι συναρμόδιες Αρχές εξασφαλίζουν παρά ταύτα ότι: ... β) οι ενδιαφερόμενοι καταναλωτές ενημερώνονται δεόντως και λαμβάνουν οδηγίες για ενδεχόμενες πρόσθετες επανορθωτικές ενέργειες που θα πρέπει να αναλάβουν». Επιπλέον, το άρθρο 8, παράγρ. 3 αναφέρει ότι «ανεξαρτήτως του αν έχει σημειωθεί ή όχι η μη τήρηση των παραμετρικών τιμών, οι συναρμόδιες Αρχές εξασφαλίζουν ότι η παροχή νερού ανθρώπινης κατανάλωσης, το οποίο αποτελεί ενδεχόμενο κίνδυνο για την ανθρώπινη υγεία, απαγορεύεται και διακόπτεται ή περιορίζεται η χρήση του ή αναλαμβάνονται οι αναγκαίες ενέργειες για να προστατευθεί η ανθρώπινη υγεία. Στις περιπτώσεις αυτές, οι καταναλωτές ενημερώνονται αμέσως σχετικά και τους παρέχονται οι απαραίτητες οδηγίες ...». Επομένως, στην περίπτωση που το νερό που προορίζεται για κατανάλωση από τον άνθρωπο είναι επικίνδυνο, ορίζεται η υποχρέωση ενημέρωσης του κοινού με πρωτοβουλία των αρμόδιων αρχών, υποχρέωση που πηγάζει απευθείας από την οικεία κοινή υπουργική απόφαση. Παράλληλα, το νομοθετικό πλαίσιο για την περιβαλλοντική πληροφόρηση μπορεί να λειτουργήσει επικουρικά και διατηρεί την αυτοτέλειά του για τη διαρκή πρόσβαση στα σχετικά στοιχεία, ανεξαρτήτως επικινδυνότητας.

Σχετική με την άρνηση παροχής πληροφοριών για την ποιότητα του πόσιμου νερού είναι και η αναφορά πολιτών με αντικείμενο τη μικροβιακή ρύπανση του πόσιμου νερού στον Δήμο Μουρσειού του Νομού Μαγνησίας από την ανεξέλεγκτη διάθεση αστικών λυμάτων (υπόθεση 10140/2004). Κατά την έναρξη της έρευνας διαπιστώθηκε άρνηση του δήμου να αποδεχθεί τις καταγγελίες, ισχυριζόμενος ότι το πόσιμο νερό της περιοχής δεν παρουσιάζει κανένα πρόβλημα. Ανέφερε δε ότι διαθέτει τις σχετικές πιστοποιήσεις καταλληλότητας, διότι έχει υπογραφεί και υλοποιείται σύμβαση μεταξύ της Χημικής Υπηρεσίας Βόλου και του Γενικού Χημείου του Κράτους, σύμφωνα με την οποία διενεργούνται τα-

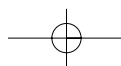

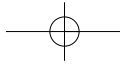

κτικές δειγματοληψίες και πραγματοποιούνται όλοι οι προβλεπόμενοι χημικοί και μικροβιολογικοί έλεγχοι για την παρακολούθηση της ποιότητας του πόσιμου ύδατος. Η Χημική Υπηρεσία Βόλου απέστειλε στον Συνήγορο του Πολίτη τα δελτία των αναλύσεων που είχε πραγματοποιήσει στο πλαίσιο της προαναφερθείσας σύμβασης με τον δήμο, σύμφωνα με τα οποία το πόσιμο νερό στα υδραγωγεία και στις βρύσες κατανάλωσης, σε κάποια δημοτικά διαμερίσματα (Τσαγκαράδας και Αϊ Γιάννη), δεν ανταποκρινόταν στις παραμετρικές τιμές που καθορίζονται με το άρθρο 5 της αρ. Υ2/2600/2001 ΚΥΑ. Στηριζόμενος στα στοιχεία αυτά, ο Συνήγορος του Πολίτη επισήμανε ότι: Ο ισχυρισμός του Δήμου Μουρσειού περί καταλληλότητας του πόσιμου νερού της περιοχής ήταν αναληθής· επιπλέον, ο δήμος δεν είχε ενημερώσει, ως όφειλε, τις αρμόδιες υγειονομικές υπηρεσίες για το πρόβλημα, παρά το γεγονός ότι λάμβανε τις γνωματεύσεις των αναλύσεων του Γενικού Χημείου του Κράτους για δείγματα νερού μη κατάλληλου για πόση. Αξιολογώντας ότι το πρόβλημα εγκυμονούσε σοβαρούς κινδύνους για τη δημόσια υγεία, ο Συνήγορος του Πολίτη ενημέρωσε τον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας Θεσσαλίας, στο πλαίσιο της διοικητικής εποπτείας που ασκεί στους ΟΤΑ και τους συναρμόδιους φορείς. Επιπλέον, επισήμανε στον Δήμο Μουρσειού ότι επιβάλλεται, ως ο υπεύθυνος φορέας για τα θέματα του δικτύου ύδρευσης, να τηρεί τις υποχρεώσεις του, όπως αυτές ορίζονται στην Υγειονομική Διάταξη Γ3α/761/68, καθώς και στην αρ. Υ2/2600/2001 ΚΥΑ. Η ανταπόκριση της διοίκησης και στην περίπτωση αυτή ήταν θετική.

Η υποχρέωση ενημέρωσης του κοινού με πρωτοβουλία των αρμόδιων αρχών είναι επίσης επιβεβλημένη όταν υπάρχει το ενδεχόμενο η υγεία των πολιτών να επηρεαστεί από την υποβάθμιση της ποιότητας συστατικών στοιχείων του περιβάλλοντος ή λόγω τεχνολογικών κινδύνων.

Χαρακτηριστική εν προκειμένω είναι η υπόθεση θαλάσσιας ρύπανσης στην περιοχή της Σούγιας στη νοτιοδυτική Κρήτη (υπόθεση 2758/2004). Η ρύπανση οφειλόταν στη διάθεση ανεπεξέργαστων αστικών λυμάτων από τον Δήμο Πελεκάνου στη θάλασσα της Παλαιοχώρας, που βρίσκεται ανατολικότερα και σε απόσταση περίπου 13 χλμ. από τη Σούγια. Κατά την έναρξη της έρευνας διαπιστώθηκε ότι τα αστικά λύματα του Δήμου Πελεκάνου συλλέγονταν με κεντρικό αποχετευτικό αγωγό και στη συνέχεια έπεφταν απευθείας στη θάλασσα, χωρίς να έχει προηγηθεί παρά απλή, πρωτοβάθμια, επεξεργασία των λυμάτων, κατά παράβαση της οικείας νομοθεσίας. Οι σχετικές διατάξεις προβλέπουν ότι, πριν από τη διάθεση λυμάτων σε υδάτινο αποδέκτη, αυτά πρέπει να έχουν υποστεί επεξεργασία σε μονάδα βιολογικού καθαρισμού. Η διοίκηση ανταποκρίθηκε στις υποχρεώσεις της για ενημέρωση του κοινού παρέχοντας αποτελέσματα μικροβιολογικών αναλύσεων, τα οποία απέδειξαν την ύπαρξη σοβαρότατου προβλήματος μικροβιακής ρύπανσης, με τις τιμές των μικροβιολογικών παραμέτρων να είναι πολύ υψηλότερες από τις επιτρεπόμενες τιμές της Κοινοτικής Οδηγίας 76/160/ΕΟΚ για την κολύμβηση. Ο Συνήγορος του Πολίτη ζήτησε τα αποτελέσματα των μετρήσεων που είχαν διεξαχθεί τα δύο τελευταία χρόνια (2003–2004), βάσει των οποίων τα συγκεκριμένα νερά είχαν βρεθεί κατάλληλα για κολύμβηση και μάλιστα είχαν διακριθεί με «Γαλάζια σημαία». Από τα παραπάνω ανέκυψαν εύλογα ερωτηματικά σε σχέση με τις πολύ σημαντικές αποκλίσεις μεταξύ των αποτελεσμάτων των μετρήσεων που είχαν γίνει από το ΥΠΕΧΩΔΕ αφενός και από το Ελληνικό Κέντρο Θαλάσσιων Ερευνών (ΕΛΚΕΘΕ) αφετέρου. Ο Συνήγορος του Πολίτη ζήτησε τη διερεύνηση του ζητήματος και στη συνέχεια εκπονήθηκε μελέτη από το ΕΛΚΕΘΕ με αντικείμενο τον έλεγχο της ρύπανσης στην ευρύτερη θαλάσσια ζώνη της Παλαιοχώρας και εγκρίθηκαν οι περιβαλλοντικοί όροι του έργου του βιολογικού καθαρισμού για τον Δήμο Πελεκάνου.

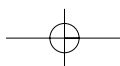
Όπως διαφαίνεται και από το προοίμιό της, η Σύμβαση του Αρχαίου για την περιβαλλοντική πληροφόρηση στηρίζεται στην παραδοχή ότι η ενημέρωση και η συμμετοχή των πολιτών στις διαδικασίες που σχετίζονται με την προστασία του περιβάλλοντος συνιστούν σημαντικό παράγοντα αφενός για τη διαμόρφωση οικολογικής συνείδησης, η οποία αναστέλλει συμπεριφορές εχθρικές προς το περιβάλλον, αφετέρου για τη δραστηριοποίηση και την ευαισθητοποίηση της κοινωνίας, γεγονός που μπορεί να επηρεάσει θετικά τις αποφάσεις των κυβερνητικών και των άλλων οργάνων που χαράσσουν πολιτικά και ασκούν αρμοδιότητες στους σχετικούς τομείς.

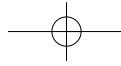
Ήδη, η πρώτη Οδηγία 90/313/ΕΟΚ, αλλά και η ισχύουσα 2003/4/ΕΚ, ρητά ορίζουν ότι για την πρόσβαση στα στοιχεία δεν χρειάζεται έννομο συμφέρον. Ο Συνήγορος του Πολίτη κλήθηκε να παρέμβει ύστερα από την άρνηση της διοίκησης να ανταποκριθεί στο αίτημα οικολογικής ομάδας για παροχή πληροφοριών (υπόθεση 9527/2005). Η υπόθεση αφορούσε στο πόσιμο νερό του Δήμου Ιεράπετρας. Έπειτα από παρέμβαση της Αρχής, η Δημοτική Επιχείρηση Ύδρευσης και Αποχέτευσης Ιεράπετρας (ΔΕΥΑΙ) απάντησε στα ερωτήματα της οικολογικής ομάδας και δημοσιοποίησε τα αποτελέσματα των αναλύσεων του πόσιμου νερού. Ωστόσο, έως και το καλοκαίρι του 2005, ο δήμος αμφισβητούσε το δικαίωμα μεμονωμένων πολιτών ή ενώσεων πολιτών να έχουν πρόσβαση στα σχετικά στοιχεία.

Χαρακτηριστική είναι επίσης η περίπτωση στην οποία ο Δήμος Αθηναίων αρνήθηκε σε πρόεδρο αστικής εταιρείας την πρόσβαση σε έγγραφα και μελέτες που συνόδευαν αποφάσεις του για το σύστημα ελεγχόμενης στάθμευσης, με το επιχείρημα ότι η εταιρεία δεν είχε έδρα στην Αθήνα, αλλά στην Καλλιθέα και ότι ο πρόεδρος της δεν ήταν μόνιμος κάτοικος Αθηνών (υπόθεση 12402/2005). Με παρόμοιο σκεπτικό απορρίφθηκε και η σχετική ένσταση του ενδιαφερομένου εναντίον της απόφασης του δήμου από την αρμόδια επιτροπή της Περιφέρειας. Ο Συνήγορος του Πολίτη επισήμανε ότι, σύμφωνα με τον Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, αλλά και με βάση τη νομολογία του ΣτΕ για το έννομο συμφέρον, όταν πρόκειται για περιβαλλοντικά ζητήματα στο λεκανοπέδιο Αττικής, ο δήμος οφείλει να χορηγεί τα κρίσιμα έγγραφα, καθώς μάλιστα πρόκειται για τον πολυπληθέστερο δήμο της χώρας, όπου συγκεντρώνεται η πλειονότητα των κεντρικών δημόσιων υπηρεσιών και πλήθος σημαντικών επαγγελματικών και οικονομικών δραστηριοτήτων. Επιπλέον, η Αρχή επισήμανε ότι το ζήτημα των αποφάσεων για μείζονες κυκλοφοριακές ρυθμίσεις (και ιδίως για σύστημα ελεγχόμενης στάθμευσης) είναι μέτρο-πρόγραμμα που επηρεάζει άμεσα την κατάσταση των στοιχείων του περιβάλλοντος και τις συνθήκες της ανθρώπινης διαβίωσης (αρ. ΗΠ 11764/653/2006 ΚΥΑ). Επομένως, δεν απαιτείται η απόδειξη άλλου έννομου συμφέροντος για την πρόσβαση σε περιβαλλοντικές πληροφορίες.

Η διαμεσολάβηση του Συνηγόρου του Πολίτη περατώθηκε με τη συναίνεση του δήμου να χορηγήσει σε άλλο μέλος της ίδιας εταιρείας τα κρίσιμα έγγραφα.

Άλλο παράδειγμα, το οποίο εντάσσεται στο πλαίσιο διαμόρφωσης οικολογικής συνείδησης για δραστηριότητες εχθρικές προς το περιβάλλον, αποτελεί αναφορά κίνησης πολιτών σχετικά με την καλλιέργεια στη Θεσσαλία γενετικά τροποποιημένου καλαμποκιού εν αγνοία των παραγωγών. Σύμφωνα με τους ενδιαφερομένους, οι παραγωγοί βασίστηκαν σε πλαστά πιστοποιητικά περί καθαρότητας του σπόρου, μη γνωρίζοντας ότι υπήρχαν προμιξείς γενετικά τροποποιημένων σπόρων. Με αφορμή το γεγονός αυτό, η κίνηση πολιτών ζήτησε από τη ΝΑ Λάρισας να απαντήσει σε ερωτήματα σχετικά με τον έλεγχο και την πιστοποίηση των προς εμπορία σπόρων, τη χρήση αξιόπιστων μεθόδων καταστροφής καλλιεργειών γενετικά τροποποιημένου καλαμποκιού, καθώς και να λάβει γνώση των αποτελεσμάτων των ελέγχων που διενεργήθηκαν. Ύστερα από έγγραφο του Συνηγόρου του

Πολίτη, η ΝΑ Λάρισας απάντησε ότι αρμόδια για τέτοιου είδους θέματα είναι τα υπαγόμενα στο Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων Κέντρα Ελέγχου Πολλαπλασιαστικού Υλικού και Ελέγχου Λιπασμάτων (ΚΕΠΠΥΕΛ), τα οποία και ανταποκρίθηκαν στο σχετικό αίτημα (υπόθεση 5031/2005).

2.1.4 ΤΡΟΠΟΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ

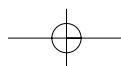
Η αποτελεσματική εφαρμογή των αρχών της Σύμβασης του Άαρχους και της Οδηγίας 2003/4/ΕΚ που την υλοποιεί εξαρτάται από την εν γένει νοοτροπία των πολιτών, την πολιτική βούληση των ασκούντων την εξουσία, καθώς και από την υποδομή των υπηρεσιών του της κεντρικής διοίκησης αλλά και της τοπικής αυτοδιοίκησης.

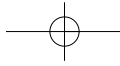
Η επίτευξη των σκοπών της σύμβασης προϋποθέτει σωστή οργάνωση και εύρυθμη λειτουργία της διοίκησης, πολιτική κουλτούρα και διοικητική πρακτική αποδεσμευμένη από εμμονές ως προς την έννοια του εμπιστευτικού και, αντίστοιχα, νοοτροπία των πολιτών απαλλαγμένη από καχυποψία έναντι των υπηρεσιών. Προϋποθέτει επίσης ότι όλοι οι ενδιαφερόμενοι –δημόσιοι και ιδιωτικοί φορείς– έχουν συνειδητοποιήσει τη σημασία που έχει για την προστασία του περιβάλλοντος και τη δημοκρατία γενικότερα η τήρηση των κανόνων της πληροφόρησης των πολιτών στα διάφορα στάδια διαδικασίας νομοθέτησης και διοικητικής δράσης, καθώς και η ενεργός συμμετοχή της κοινωνίας στις διαδικασίες αυτές.

Σύμφωνα με την αρ. ΗΠ 11764/653/2006 ΚΥΑ, η οποία μετέφερε την Οδηγία 2003/4/ΕΚ στο ελληνικό δίκαιο, οι δημόσιες αρχές υποχρεούνται να απαντούν εγγράφως στις αιτήσεις των πολιτών και να παρέχουν τις αιτούμενες πληροφορίες που κατέχουν οι ίδιες ή άλλοι φορείς για λογαριασμό τους, μέσα στην οριζόμενη προθεσμία, δηλαδή το αργότερο σε έναν μήνα από την παραλαβή της αίτησης. Σε περίπτωση που η προθεσμία αυτή δεν είναι δυνατόν να τηρηθεί λόγω της πολυπλοκότητας ή του όγκου των αιτούμενων πληροφοριών, παρέχεται δίμηνη προθεσμία από την ημερομηνία παραλαβής της αίτησης. Σε περίπτωση άρνησης ή απόρριψης του αιτήματος, η απάντηση από τις δημόσιες αρχές πρέπει να είναι αιτιολογημένη.

Σχετικά αποφάνθηκε το δεύτερο τμήμα του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΔΕΚ) στην απόφασή του της 21ης Απριλίου 2005 για την υπόθεση C-186/04 αναφορικά με την προγενέστερη Οδηγία 90/313/ΕΟΚ και την ελεύθερη πρόσβαση στις πληροφορίες σε θέματα περιβάλλοντος. Το άρθρο 3, παράγρ. 4 της Οδηγίας ορίζει ότι «η δημόσια αρχή ενημερώνει τον αιτούντα για την τύχη της αίτησής του το συντομότερο δυνατό και το αργότερο εντός διμήνου. Οι λόγοι ενδεχόμενης άρνησης παροχής των [αιτούμενων] πληροφοριών πρέπει να αναφέρονται». Σύμφωνα με την προδικαστική αυτή απόφαση, η προβλεπόμενη στη διάταξη δίμηνη προθεσμία πρέπει να θεωρηθεί επιτακτικού χαρακτήρα. Το δικαστήριο καταλήγει ότι το άρθρο 3, παράγρ. 4 της Οδηγίας 90/313/ΕΟΚ απαγορεύει την έλλειψη αιτιολογίας στην περίπτωση σιωπηρής απορριπτικής απόφασης κατά το πέρας της δίμηνης προθεσμίας. Αν συμβεί αυτό, η σιωπηρή απορριπτική απόφαση πρέπει να θεωρηθεί παράνομη.

Αξίζει να υπογραμμιστεί ότι το ζήτημα αυτό αντιμετωπίζεται και από το άρθρο 5, παράγρ. 6 του ΚΔΔ, όπως αντικαταστάθηκε με την παράγρ. 2 του άρθρου 11 του Ν. 3230/2004, «η χρονική προθεσμία για τη χορήγηση εγγράφων κατά τις παραγράφους 1 και 2 ή την αιτιολογημένη απόρριψη της σχετικής αίτησης του πολίτη είναι είκοσι (20) ημέρες». Επίσης, στα άρθρα 3 και 4 της αρ. ΗΠ 11764/653/2006 ΚΥΑ καθίσταται σαφής η αναγκαιότητα αιτιολογίας σε οποιαδήποτε περίπτωση αδυναμίας ή άρνησης παροχής των αιτούμενων πληροφοριών.

Εφόσον πρόκειται για πληροφορίες σχετικά με εκπομπές ρύπων στο περιβάλλον, τα κράτη μέλη δεν μπορούν να απορρίπτουν την αίτηση δυνάμει των εξαιρέσεων που αφορούν στον εμπιστευτικό χαρακτήρα των συζητήσεων των δημόσιων αρχών, στον εμπιστευτικό χαρακτήρα προσωπικών δεδομένων, στα συμφέροντα ή στην προστασία των προσώπων που παρείχαν οικειοθελώς τις αιτούμενες πληροφορίες και στην προστασία του περιβάλλοντος, στο οποίο αναφέρονται οι πληροφορίες αυτές (άρθρο 4, παράγρ. 3 της αρ. ΗΠ 11764/653/2006 ΚΥΑ).

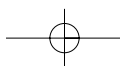
Ο Συνήγορος του Πολίτη ερεύνησε αναφορά σχετικά με την άρνηση της Αναπτυξιακής Εταιρείας της ΝΑ Καβάλας ΑΕ να χορηγήσει στους ενδιαφερόμενους πολίτες στοιχεία που συλλέχθηκαν για λογαριασμό της εταιρείας, με την αιτιολογία (προφορική σύμφωνη με την αναφορά) ότι τίθεται ζήτημα προστασίας πνευματικών δικαιωμάτων (υπόθεση 5691/2006). Η Αρχή επισήμανε ότι, ανεξάρτητα από τους λόγους για τους οποίους ζητούν οι πολίτες την πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφορία, η άρνηση χορήγησης πρέπει να είναι έγγραφη και αιτιολογημένη· η μη έγκαιρη και έγγραφη απάντηση στερεί από τον διοικούμενο τη δυνατότητα να ασκήσει τα δικαιώματά του. Όπως προαναφέρθηκε, ο φορέας, κάτοχος πληροφορίας περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος, δεν νομιμοποιείται να απαιτήσει από τους πολίτες να αναφέρουν τους λόγους για τους οποίους ζητούν την πρόσβαση στα στοιχεία. Το ερώτημα εάν τυχόν υποκρύπτεται άλλη σκοπιμότητα δεν μπορεί να άρει την υποχρέωση της διοίκησης να παρέχει την πληροφορία, αφού τόσο η προγενέστερη όσο και η ισχύουσα κοινή υπουργική απόφαση αποσυνδέουν την υποχρέωση παροχής περιβαλλοντικής πληροφορίας από την επίκληση οποιουδήποτε έννομου συμφέροντος. Επιπλέον, ο τρόπος αξιολόγησης της περιβαλλοντικής πληροφορίας ή η επαγγελματική δραστηριότητα και η επιστημονική ειδίκευση του αιτούντος δεν θεμελιώνουν λόγους άρνησης παροχής της πληροφορίας. Είναι δικαίωμα των πολιτών να λαμβάνουν γνώση και να αποφασίζουν τον τρόπο αξιολόγησης της πληροφορίας.

Τα συλλεγόμενα στοιχεία για το περιβάλλον δεν αποτελούν προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας. Αυτό συνάγεται τόσο από το άρθρο 2, παράγρ. 1 του Ν. 2121/1993 –δεν αποτελούν πρωτότυπο πνευματικό δημιούργημα της επιστήμης– όσο και από τον ορισμό της περιβαλλοντικής πληροφορίας, σύμφωνα με το άρθρο 2 της αρ. ΗΠ/11764/653/2006 ΚΥΑ. Σε ό,τι αφορά τις μετρήσεις, αφενός αποτυπώνουν μια δεδομένη στιγμή και αφετέρου μπορεί να διενεργούνται στο διηνεκές και συνεπώς μπορούν να χορηγούνται ανά πάσα στιγμή χωρίς να απαιτείται η ολοκλήρωση της μελέτης, γεγονός που δεν μπορεί να αποτελέσει επιχείρημα για τη μη χορήγηση των στοιχείων. Τέλος, δεν τίθεται ζήτημα προστασίας προσωπικών δεδομένων, διότι οι πληροφορίες (στοιχεία και μελέτες) για το περιβάλλον προφανώς δεν αφορούν σε δεδομένα φυσικών προσώπων αλλά στο περιβάλλον.

2.1.5 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από την προαναφερθείσα ανάλυση του νομικού πλαισίου για την πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφορία και από την επεξεργασία των σχετικών αναφορών που έχει δεχθεί ο Συνήγορος του Πολίτη είναι δυνατόν να εξαχθούν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

Η Οδηγία 2003/4/ΕΚ για την πρόσβαση του κοινού σε περιβαλλοντικές πληροφορίες, προς εναρμόνιση της κοινοτικής νομοθεσίας με τη Σύμβαση του Άρχους, επεκτείνει το επίπεδο πρόσβασης στην πληροφορία που προέβλεπε η Οδηγία 90/313/ΕΟΚ, την οποία και καταργεί. Στόχος της είναι η ουστηματική διάθεση και διάδοση των περιβαλλοντικών πληροφοριών στο κοινό και η πρόσβαση στα δεδομένα για το περιβάλλον, ανεξάρτητα από έννομο συμφέρον.

Η συμμετοχή του κοινού στη διαδικασία λήψης των αποφάσεων στον τομέα του περιβάλλοντος είναι καθοριστικής σημασίας για την επίτευξη των στόχων της ευρωπαϊκής πολιτικής, δηλαδή για τη διατήρηση, την προστασία και τη βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος, την προστασία της υγείας του ανθρώπου, τη συνεπή και ορθολογική χρήση των φυσικών πόρων και την προώθηση σε διεθνές επίπεδο μέτρων για την αντιμετώπιση των περιφερειακών ή παγκόσμιων περιβαλλοντικών προβλημάτων. Επίσης, βελτιώνει την ποιότητα των αποφάσεων και καθιστά τα τελικά αποτελέσματα περισσότερο αποδεκτά από την κοινή γνώμη. Τέλος, συμβάλλει στην ευαισθητοποίηση του κοινού σε περιβαλλοντικά ζητήματα.

Σημαντικό βάρος πρέπει να δοθεί, για την ενίσχυση του κράτους δικαίου, στη βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών της δημόσιας διοίκησης και στην εμπέδωση των παραπάνω αρχών για την πρόσβαση στις περιβαλλοντικές πληροφορίες.

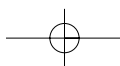
Από την εμπειρία που σταδιακά αποκτά η Αρχή προκύπτει ότι στην πράξη η εφαρμογή του οικείου θεσμικού πλαισίου δεν έχει ακόμη δημιουργήσει τις απαραίτητες προϋποθέσεις ώστε να καθίστανται εφικτές η αποτελεσματική άσκηση του δικαιώματος της πληροφόρησης και η διαφάνεια σε όλες τις σχετικές με το περιβάλλον δράσεις. Για την επίτευξη των παραπάνω στόχων η διοίκηση οφείλει να αναπτύξει σχέση εμπιστοσύνης με τους πολίτες. Επιπροσθέτως, απαιτείται η ενημέρωση και η ενεργός συμμετοχή των πολιτών στις διαδικασίες λήψης των αποφάσεων σχετικά με το περιβάλλον και την ποιότητα ζωής, με σκοπό τη συνεχή βελτίωση της ποιότητας ενημέρωσης/πληροφόρησης, η οποία αποτελεί όχι μόνον αίτημα των καιρών, αλλά και προοπτική για τις μελλοντικές γενεές σύμφωνα με την αρχή της αειφορίας.

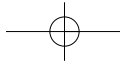
2.2 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΚΤΙΡΙΩΝ ΓΙΑ ΛΟΓΟΥΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

Η αρχιτεκτονική κληρονομιά, ως επί μέρους πολιτιστικό στοιχείο άμεσα συνδεδεμένο με την ιστορική μνήμη, αποτελεί σταθερή αξία και απαιτεί ιδιαίτερη και συνεχή προστασία. Με την αναθεώρηση του Συντάγματος του 2001 (άρθρο 24, παράγρ. 6) καθιερώνεται η προστασία των πολιτιστικών αγαθών «εις το διηνεκές» και παράλληλα κατοχυρώνεται το ατομικό δικαίωμα στην προστασία τους. Με άλλα λόγια, η διαφύλαξη του αρχιτεκτονικού πλούτου δεν αποτελεί μόνο σκοπό της διοικητικής δράσης, αλλά και έκφραση της συνταγματικής προστασίας της αξίας του ανθρώπου (άρθρο 2, παράγρ. 1). Οποιαδήποτε βλάβη σε μνημεία, οικιστικά σύνολα, παραδοσιακά κτίρια και οικισμούς δεν θίγει μόνο το δημόσιο συμφέρον, αλλά και τα δικαιώματα του ατόμου. Ο ρόλος της διοίκησης εν προκειμένω συναρτάται αφενός με την εφαρμογή μέτρων προστασίας και αφετέρου με την ευαισθητοποίηση του κοινού.

Για την πληρέστερη προστασία και προβολή του πολύτιμου αρχιτεκτονικού αποθέματος απαιτείται ο υποστηρικτικός και ελεγκτικός ρόλος των δημόσιων φορέων, η διεπιστημονική προσέγγιση, ο συντονισμός των αρμόδιων υπηρεσιών, η ενημέρωση του πολίτη και η υιοθέτηση προτύπων αποκατάστασης, χρήσης και επανάχρησης των διατηρητέων κτιρίων.

Εκτιμάται ότι στην Ελλάδα ο αριθμός των διατηρητέων κτιρίων, μνημείων και συνόλων μεταγενέστερων του 1830 υπερβαίνει τις 25.000. Υποθέσεις που άπτονται της προστασίας των διατηρητέων έχουν απασχολήσει εκτενώς τον Συνήγορο του Πολίτη κυρίως για τους εξής λόγους: ανεπαρκές θεσμικό πλαίσιο προστασίας, πλημμελής εφαρμογή της νομοθεσίας, ανάθεση παράλληλων αρμοδιοτήτων σε περισσότερους φορείς, έλλειψη συντονισμού μεταξύ των υπηρεσιών, ανεπαρκής πολιτιστική εκπαίδευση, μακροχρόνια απουσία

ουσιαστικής πολιτιστικής πολιτικής. Η διαφύλαξη της νεότερης αρχιτεκτονικής κληρονομιάς είναι ανεπαρκής, παρ' όλη την πολυνομία που επικρατεί. Ο ΚΝ 5351/1932 περί αρχαιοτήτων ίσχυσε επί 74 συναπτά έτη, αφήνοντας εκτός πεδίου εφαρμογής τα μεταγενέστερα του 1830 μνημεία.

Με τη θέσπιση του Ν. 3028/2002 «για την προστασία των αρχαιοτήτων και εν γένει της πολιτιστικής κληρονομιάς» επιδιώκεται εν γένει η προσαρμογή της νομοθεσίας στις αποφάσεις των ελληνικών δικαστηρίων και τις απαιτήσεις των ευρωπαϊκών και διεθνών συμβάσεων, καθώς και η πληρέστερη προστασία των διατηρητέων.

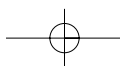
2.2.1 ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

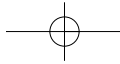
Δεδομένης της απουσίας της προστασίας για τα μνημεία που χρονολογούνται μετά το 1830 και εξαιτίας των έντονων πιέσεων της οικιστικής ανάπτυξης που παρουσιάστηκε στα μέσα του προηγούμενου αιώνα, το ελληνικό κράτος προσπάθησε να καλύψει το θεσμικό κενό. Στο πλαίσιο αυτό εκδόθηκε ο Ν. 1469/1950, στις διατάξεις του οποίου υπήχθησαν τα μεταγενέστερα του 1830 μνημεία (με την ένταξή τους κυρίως στις διατάξεις του άρθρου 50 του ΚΝ 5351/1932 που αφορούσε τα «αρχαία»), υπό τον όρο να προηγηθεί από τη διοίκηση ο αιτιολογημένος χαρακτηρισμός τους ως «έργων τέχνης» ή «ιστορικής σημασίας». Εν τούτοις, ο βαθμός προστασίας των νεότερων μνημείων αποδείχθηκε περιορισμένος, μεταξύ άλλων, και λόγω της θέσπισης των δύο παραπάνω μόνο κριτηρίων ως προϋπόθεση χαρακτηρισμού, αλλά και λόγω του ελλιπούς θεσμικού πλαισίου εν γένει. Στη συνέχεια, με τον Γενικό Οικοδομικό Κανονισμό (ΓΟΚ 1973, 1985, Ν. 2831/2000) προστέθηκαν νέα κριτήρια χαρακτηρισμού (ο ιδιαίτερος πολεοδομικός, λαογραφικός ή αρχιτεκτονικός χαρακτήρας) για οικοδομήματα και περιοχές που έχρηζαν προστασίας, με παράλληλη διατήρηση των κριτηρίων της ιστορικής και αισθητικής σημασίας. Ήδη, στο Σύνταγμα του 1975 κατοχυρώνεται για πρώτη φορά η αυξημένη προστασία των μνημείων και των παραδοσιακών οικισμών.

Με τις παραπάνω νομοθετικές προβλέψεις, που ίσχυσαν παράλληλα έως τη θέσπιση του νέου αρχαιολογικού νόμου, και υπό το πρίσμα των συνταγματικών επιταγών, ασκήθηκε έως πρόσφατα η κρατική υποχρέωση για τη διαφύλαξη αυτής της κατηγορίας κτιρίων και συνόλων από τα υπουργεία Πολιτισμού (ΥΠΠΟ) και ΠΕΧΩΔΕ. Επίσης, από τα υπουργεία Μακεδονίας – Θράκης (ΥΜΑΘ), και Αιγαίου και Νησιωτικής Πολιτικής (ΥΠΑΙΝΠ) στις περιοχές αρμοδιότητάς τους.

2.2.1.1 Παράλληλες διατάξεις και κηρύξεις – Διαφορετικά κριτήρια

Έως την έκδοση του νέου αρχαιολογικού νόμου ο χαρακτηρισμός αξιόλογων κτισμάτων ως «διατηρητέων» ήταν δυνατόν να γίνει και με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού (άρθρο 1, παράγρ. 2 του Ν. 1469/1950). Στην πλειονότητα των περιπτώσεων, πάντως, ο χαρακτηρισμός των διατηρητέων γινόταν από το ΥΠΕΧΩΔΕ, με βάση τις πολεοδομικές διατάξεις, κυρίως λόγω της υιοθέτησης μεγάλου εύρους κριτηρίων. Σε κάθε περίπτωση, οι διατάξεις του ΓΟΚ και του Ν. 1469/1950 ίσχυαν παράλληλα για μεγάλο χρονικό διάστημα. Τώρα πλέον, ο χαρακτηρισμός γίνεται δυνάμει του άρθρου 4 του ΓΟΚ 1985, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει, ή των άρθρων 6–11 του νέου αρχαιολογικού νόμου 3028/2002. Και πάλι, όμως, δεν αναιρείται το παράλληλο νομικό καθεστώς. Οι νεότερες διατάξεις εξακολουθούν να αποβλέπουν σε διαφορετικό σκοπό και να επιβάλλονται με διαφορετικά κριτήρια. Πιο συγκεκριμένα, ενώ οι πολεοδομικές διατάξεις που εφαρμόζονται από το ΥΠΕΧΩΔΕ ή από τα ΥΜΑΘ και ΥΠΑΙΝΠ (στην περιοχή δικαιοδοσίας τους) αφορούν σε κτίσματα ή

τμήματα κτισμάτων ή οικισμούς και σύνολα που έχουν ιδιαίτερο ιστορικό, πολεοδομικό, αρχιτεκτονικό, λαογραφικό ή κοινωνικό χαρακτήρα, οι εφαρμοζόμενες από το ΥΠΠΟ διατάξεις αφορούν σε κτίσματα ή τόπους που κρίνεται ότι έχουν ιδιαίτερη καλλιτεχνική ή ιστορική αξία. Ωστόσο, όπως διαφαίνεται από τη διοικητική πρακτική, η πολλαπλή κήρυξη κτιρίων, συνόλων ή οικισμών δεν οφείλεται αποκλειστικά στην ύπαρξη διαφορετικών στόχων και κριτηρίων, αλλά συντελείται στο πλαίσιο της επιδιωκόμενης ενισχυμένης προστασίας. Είναι δηλαδή δυνατόν ένας παραδοσιακός οικισμός να είναι συγχρόνως χαρακτηρισμένος και ως ιστορικός τόπος. Αναφέρονται ενδεικτικά οι περιπτώσεις χαρακτηρισμού της νήσου Θήρας ως τοπίου ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και ως ιστορικού τόπου, του οικισμού της Οίας ως ιστορικού διατηρητέου μνημείου, ως τόπου ιδιαίτερου φυσικού κάλλους που παρουσιάζει ενδιαφέρον από αρχιτεκτονικής-ιστορικής άποψης και ως παραδοσιακού οικισμού, και η περίπτωση κήρυξης μνημείων μέσα σε αυτόν, για παράδειγμα του πύργου Γουλά που έχει χαρακτηριστεί ως ιστορικός τόπος (υπόθεση 19218/2001). Επίσης, η περίπτωση χαρακτηρισμού της περιοχής του Θησοείου «ως ιστορικού διατηρητέου και τόπου που παρουσιάζει ιδιαίτερο φυσικό κάλλος και ενδιαφέρον από αρχιτεκτονικής και ιστορικής άποψης», καθώς και των κηρυγμένων μέσα σε αυτή την περιοχή διατηρητέων κτιρίων (υπόθεση 10883/2003).

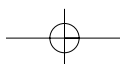
Από τη διερεύνηση των σχετικών υποθέσεων που αναλαμβάνει ο Συνήγορος του Πολίτη, διαπιστώνεται ότι, παρά την επιδίωξη αυξημένης προστασίας με το παράλληλο νομικό καθεστώς, στην πράξη η ανάληψη παράλληλων δράσεων και ο κατακερματισμός σε διαφόρους φορείς επιφέρουν αλληλοεπικάλυψη αρμοδιοτήτων και τελικά δυσχεραίνουν το έργο της προστασίας. Αναπόφευκτα, δημιουργείται σύγχυση στους πολίτες αλλά και στις υπηρεσίες ως προς την έκταση της προστασίας και τους εμπλεκόμενους φορείς. Ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι περιπτώσεις όπου πολεοδομικές ρυθμίσεις, όπως περιορισμοί δόμησης σε παραδοσιακούς οικισμούς (άρθρο 25 του Ν. 2508/1997), μεταφέρονται από το ένα υπουργείο στο άλλο (π.χ. από το ΥΠΕΧΩΔΕ στο ΥΠΙΑΝΠ), με αποτέλεσμα τη συχνή έκδοση διοικητικών πράξεων από αναρμόδιο φορέα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η υπόθεση στην οποία ιδιοκτήτης ερειπωμένου κτίσματος μέσα στον πολλαπλώς προστατευόμενο οικισμό της Οίας, και κοντά στον κηρυγμένο ως ιστορικό τόπο πύργο Γουλά, έλαβε έγκριση για αναστήλωση το 1999 με υπουργική απόφαση του ΥΠΕΧΩΔΕ, δυνάμει του ΠΔ 25.11/12.12.1997, ενώ η ρύθμιση αυτή αποτελούσε πλέον αρμοδιότητα του ΥΠΙΑΝΠ, σύμφωνα με το ΠΔ 1/1986 και τον Ν. 2508/1997 (υπόθεση 19218/2001).

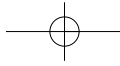
Σε άλλη περίπτωση, εξαιτίας της πολυδιάσπασης της προστασίας των νεότερων μνημείων, ο Νομάρχης Χαλκιδικής επέβαλε αναρμόδιως περιοριστικές ρυθμίσεις με λανθασμένη επίκληση διατάξεων. Συγκεκριμένα, έθεσε απαγορεύσεις στη δόμηση περιβάλλοντος χώρου μνημείου κηρυγμένου και προστατευόμενου από το ΥΠΠΟ. Στη συνέχεια, ακυρώθηκε εν μέρει η επίμαχη απόφαση από την οικεία Περιφέρεια λόγω αναρμοδιότητας του οργάνου που επέβαλε τους περιορισμούς (υπόθεση 13284/2004).

2.2.1.2 Αδυναμία συντονισμού των εμπλεκόμενων φορέων

Το φαινόμενο των αλληλοσυγκρουόμενων ενεργειών εκ μέρους συναρμόδιων υπηρεσιών και της αδυναμίας συντονισμού τους, όσον αφορά στην έκδοση αδειών και εγκρίσεων, έχει ως αποτέλεσμα τη λήψη αντιφατικών αποφάσεων, συχνά με επιζήμιες επιπτώσεις για τα μνημεία.

Στην κατηγορία αυτή υπάγονται οι υποθέσεις 13284/2004 και 494/2004. Στην πρώτη, διαπιστώθηκε ότι κατά την αναθεώρηση του ρυμοτομικού σχεδίου του Δήμου Πολυγύρου, που είχε εγκριθεί με απόφαση του Νομάρχη Χαλκιδικής το 1987, δεν ελήφθη υπόψη

ο προηγούμενος (1986) χαρακτηρισμός του κτιρίου από το ΥΠΠΟ ως διατηρητέου, με αποτέλεσμα αυτό να κριθεί ως ρυμοτομούμενο. Παράλληλα, παρατηρήθηκε το εξής παράδοξο: Ενώ το κτίριο είχε ήδη κριθεί ρυμοτομούμενο, ο ενδιαφερόμενος ιδιοκτήτης εξασφάλισε τον Απρίλιο του 2004 την απαιτούμενη έγκριση της Εφορείας Νεωτέρων Μνημείων Κεντρικής Μακεδονίας για αλλαγή χρήσης και μερική τροποποίηση της μελέτης επανάχρησης διατηρητέας οικίας, καθώς και την υπαγωγή της επιχείρησης στις διατάξεις του Ν. 2601/1998 για τη μετατροπή του κτιρίου σε ξενοδοχειακό κατάλυμα. Ύστερα από την παρέμβαση του Συνηγόρου του Πολίτη εκδόθηκε τελικά το 2004 η απόφαση αποχαρακτηρισμού της διατηρητέας οικίας από ρυμοτομούμενη.

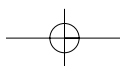
Στη δεύτερη περίπτωση, εκδόθηκε τον Νοέμβριο του 2003, από τη Διεύθυνση Πολεοδομίας της ΝΑ Θεσσαλονίκης, πρωτόκολλο κατεδάφισης διατηρητέου, με επίκληση των πολεοδομικών διατάξεων περί επικίνδυνων ετοιμόρροπων οικοδομών, χωρίς να ληφθεί υπόψη ο χαρακτηρισμός του κτιρίου ως διατηρητέου από το ΥΜΑΘ το 1994. Ο ιδιοκτήτης του διατηρητέου κατέθεσε αίτηση για αναστολή εκτέλεσης της απόφασης κατεδάφισης (υπόθεση 494/2004).

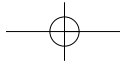
Ενδεικτικό παράδειγμα για την έλλειψη συντονισμού μεταξύ των υπηρεσιών και τη μη εφαρμογή της κείμενης νομοθεσίας (άρθρο 10, παράγρ. 6 του Ν. 3028/2002), με επιβλαβείς συνέπειες σε προστατευόμενο μνημείο, αποτελεί η μερική καταστροφή ιστορικού διατηρητέου περισσότερα στην Τήνο και η αλλοίωση του περιβάλλοντος χώρου. Και σε αυτή την περίπτωση, η πολλαπλή κήρυξη του μνημείου (ΥΠΠΟ 1992, ΥΠΑΙΝΠΙ 2004) δεν αποδείχθηκε επαρκής για την προστασία του, αφού ο διατηρητέος χαρακτήρας του μνημείου δεν ελήφθη υπόψη κατά την εκπόνηση των σχεδίων και την υλοποίηση του έργου της περιφερειακής οδού της νήσου Τήνου. Τον Ιούνιο του 2006, ύστερα από σύσκεψη που πραγματοποιήθηκε με τον Συνήγορο του Πολίτη, οι φορείς της ΝΑ Κυκλάδων δεσμεύτηκαν να προβούν, σύμφωνα με την πρόταση της Αρχής, σε ενέργειες αποκατάστασης που θα προφύλασσαν το μνημείο χωρίς να μειώνεται η ασφάλεια της οδού. Ωστόσο, ο Συνήγορος του Πολίτη εξακολουθεί να αναμένει τη συμμόρφωση της διοίκησης (υπόθεση 13618/2003).

Επίσης, περίπτωση διοικητικής δυσλειτουργίας αποτελεί η υπόθεση 494/2004, από την έρευνα της οποίας προέκυψε ότι ιδιοκτήτης διατηρητέας οικίας στον Δήμο Συκεών ΝΑ Θεσσαλονίκης που έχρηζε εκτεταμένων εργασιών επισκευής εξασφάλισε την έκδοση σχετικής άδειας από την αρμόδια διεύθυνση της πολεοδομίας, με προηγούμενη έγκριση από το ΥΜΑΘ, και δανειοδότηση από χρηματοπιστωτικό ίδρυμα. Όμως, κατά την έναρξη των εργασιών προσέκρουσε στις αντιρρήσεις της 9ης Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων (ΕΒΑ) και σε καθυστερήσεις για την έκδοση της σχετικής έγκρισης, που ήταν απαραίτητη λόγω της γειννίας της οικίας με τα βυζαντινά τείχη της πόλης, αλλά και του Κεντρικού Αρχαιολογικού Συμβουλίου (ΚΑΣ). Η 9η ΕΒΑ, η οποία το 1993 είχε γνωμοδοτήσει θετικά υπέρ της αποκατάστασης και της κήρυξης του κτίσματος από το ΥΜΑΘ, κρίνοντας μετέπειτα ότι, εξαιτίας μερικής καταστροφής του από πυρκαγιά, το κτίσμα δεν διατηρεί πλέον τα στοιχεία που επέβαλαν την κήρυξή του, διαβίβασε στο ΚΑΣ προς γνωμοδότηση με αρνητική εισήγηση για την επισκευή. Το ΚΑΣ χρειάστηκε έξι μήνες προκειμένου να αρνηθεί τη διατύπωση γνωμοδότησης, επειδή εν τω μεταξύ εκκρεμούσε Πρωτόκολλο Επικινδύνου-Ετοιμορρόπου.

2.2.2 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΚΤΙΡΙΩΝ ΚΑΙ ΘΙΓΟΜΕΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ

Από την εμπειρία του Συνηγόρου του Πολίτη αναφορικά με την προστασία των διατηρητέων

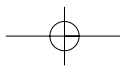
σε σχέση με τα δικαιώματα της ιδιοκτησίας προκύπτει ότι τα προβλήματα που εντοπίζονται στο θέμα αυτό αφορούν στα ακόλουθα φαινόμενα: σημαντική καθυστέρηση στην έκδοση των πράξεων χαρακτηρισμού, χρονοτριβή στην έκδοση διοικητικών πράξεων σε ήδη χαρακτηρισμένα κτίρια, μη ανάληψη δαπανών από το δημόσιο για τη συντήρηση και την αποκατάσταση χαρακτηρισμένων νεότερων μνημείων.

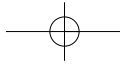
2.2.2.1 Καθυστέρηση στην έκδοση πράξης χαρακτηρισμού διατηρητέων

Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει δεχθεί ικανό αριθμό αναφορών με τις οποίες οι πολίτες επισημαίνουν την υπέρμετρη καθυστέρηση ή ακόμη και αδράνεια των αρμόδιων φορέων κατά τη διαδικασία ολοκλήρωσης της πράξης χαρακτηρισμού διατηρητέου, παρ' ότι έχουν συνταχθεί οι προαπαιτούμενες από τη νομοθεσία αιτιολογικές εκθέσεις. Η καθυστέρηση αυτή ενέχει για τους ιδιοκτήτες τον κίνδυνο απώλειας της χρηματοοικονομικής υποστήριξης που τους παρέχει η ένταξη των ακινήτων σε χρηματοδοτικά προγράμματα. Η εμπειρία από τη διερεύνηση τέτοιων υποθέσεων φανερώνει ότι η πρακτική που συνήθως ακολουθείται από τους εμπλεκόμενους φορείς (ΕΟΤ, Περιφέρειες), όταν πρόκειται να ενταχθούν σε χρηματοδοτικά πρωτόκολλα κτίρια που τελούν υπό χαρακτηρισμό από το ΥΠΕΧΩΔΕ, συνίσταται στην αποδοχή της αιτιολογικής έκθεσης πριν από την έκδοση της σχετικής υπουργικής απόφασης. Η υιοθέτηση της παραπάνω πρακτικής αποσκοπεί μεν να επιταχύνει τη χρηματοδότηση, πρέπει να τονιστεί όμως ότι η έκβαση της διαδικασίας χαρακτηρισμού είναι αβέβαιη, δεδομένου ότι δεν αποκλείεται η μη αποδοχή της αιτιολογικής έκθεσης από τον Υπουργό ΠΕΧΩΔΕ και συνακόλουθα η μη υπογραφή της απόφασης, αφού κάτι τέτοιο έγκειται στη διακριτική ευχέρεια του υπουργού (υπόθεση 8970/2004, σχετικά με χαρακτηρισμό κτιρίων στο Ηράκλειο Κρήτης) (βλ. και *Ετήσια έκθεση 2004*, σ. 150–151).

Ζήτημα υπερβολικής καθυστέρησης κατά την ολοκλήρωση της διαδικασίας χαρακτηρισμού θέτει και η υπόθεση 22173/2004. Στην περίπτωση αυτή απαιτήθηκε χρονικό διάστημα δύο περίπου ετών από τη σύνταξη της αιτιολογικής έκθεσης προκειμένου η διοίκηση (ΥΠΕΧΩΔΕ) να αποφανθεί οριστικά επί του χαρακτηρισμού κτιρίου (σαπουναριό) στο Καστέλλι του Νομού Χανίων, με τη μη αποδοχή της αιτιολογικής έκθεσης και τη μη πρόωθηση της διαδικασίας. Η προαναφερθείσα καθυστέρηση συνιστά χαρακτηριστική περίπτωση κακοδιοίκησης εξαιτίας των περιορισμών που επέφερε η εκκρεμότητα αυτή στο δικαίωμα χρήσης και οικονομικής αξιοποίησης της ιδιοκτησίας του πολίτη. Δυνάμει του άρθρου 4, παράγρ. 2 του ΓΟΚ, ίσχυε η απαγόρευση οποιασδήποτε επέμβασης στο υπό χαρακτηρισμό κτίριο, από τον χρόνο διαβίβασης της έκθεσης προς τον οικείο ΟΤΑ και την αρμόδια διεύθυνση πολεοδομίας έως τη λήξη της διαδικασίας. Ο Συνήγορος του Πολίτη επισημάνει επιπλέον ότι η πρακτική που εφαρμόστηκε από τους εμπλεκόμενους φορείς στην περίπτωση αυτή, να εντάσσουν δηλαδή το κτίριο σε χρηματοδοτικό πρωτόκολλο με βάση απλώς την αιτιολογική έκθεση και χωρίς να έχει προηγηθεί η έκδοση πράξης χαρακτηρισμού, γέννησε στον πολίτη προσδοκίες για την υπαγωγή του κτίσματος στις διατάξεις του Ν. 2601/1998 (όπως τροποποιήθηκε από τον Ν. 3299/2004), προκειμένου να υλοποιηθεί επενδυτικό σχέδιο μετατροπής του σε τουριστικό κατάλυμα, με εκθεσιακό χώρο προβολής του παραδοσιακού τρόπου παρασκευής σαπουνιού. Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει διατυπώσει πρόταση νομοθετικής ρύθμισης προς το ΥΠΕΧΩΔΕ για τη θέσπιση αποκλειστικής προθεσμίας ενός έτους για την ολοκλήρωση της διαδικασίας χαρακτηρισμού (βλ. κεφ. 6).

Το ίδιο πρόβλημα καταδεικνύει και η υπόθεση 1433/2006. Η συγκεκριμένη περίπτωση αφορά και πάλι στην αδράνεια του ΥΠΕΧΩΔΕ κατά την ολοκλήρωση της διαδικασίας χαρακτηρισμού διατηρητέου κτιρίου στο κέντρο της πόλης των Πατρών, μολοντί είχε διαβι-

βαστεί η αιτιολογική έκθεση προς τον Δήμο Πατρέων πριν από δύο και πλέον χρόνια. Ο δήμος είχε εκδηλώσει μάλιστα την πρόθεση να συμβάλει στην επισκευή της όψης του κτιρίου στο πλαίσιο του προγράμματος της πόλης ως Πολιτιστικής Πρωτεύουσας 2006: «Αστικές Αναπλάσεις Όψεων Κτιρίων», υπό τον όρο βέβαια, να έχει προηγουμένως εκδοθεί πράξη χαρακτηρισμού. Στις επανειλημμένες επισημάνσεις του Συνηγόρου του Πολίτη προς τον Γενικό Γραμματέα ΥΠΕΧΩΔΕ σχετικά με το πρόβλημα δεν υπήρξε ανταπόκριση.

Αντίστοιχα υπέρμετρα υπήρξε η καθυστέρηση και στην υπόθεση 22449/2003: Οκτώ μήνες διήρκεσε η διαβίβαση της έκθεσης τεκμηρίωσης για τον χαρακτηρισμό του κτιρίου ως μνημείου και της σχετικής εισήγησης της αρμόδιας εφορείας προς τη Διεύθυνση Νεότερης και Σύγχρονης Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς του ΥΠΠΟ. Ύστερα από παρέμβαση του Συνηγόρου του Πολίτη προωθήθηκαν εν τέλει η σχετική εισήγηση και η έκθεση.

2.2.2.2 Άλλες καθυστερήσεις κατά την έκδοση διοικητικών πράξεων σε κηρυγμένα ή σε υπό κήρυξη μνημεία

Εκτός από το ζήτημα της χρονοβόρας διαδικασίας κατά τη λήψη οριστικής απόφασης περί χαρακτηρισμού ή μη διατηρητέου κτιρίου, ικανός αριθμός από τις υποθέσεις που απασχόλησαν τον Συνήγορο του Πολίτη είχε ως αντικείμενο άλλες καθυστερήσεις που παρατηρούνται σε διαδικασίες που προβλέπει η σχετική νομοθεσία.

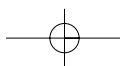
Παράδειγμα καθυστέρησης διοικητικής πράξης που σχετίζεται με διατηρητέο μνημείο αποτελεί (εκτός από την υπόθεση 13284/2004 που αναφέρεται παραπάνω στο 2.2.1.2) και η δεκάμηνη καθυστέρηση που παρατηρήθηκε για την εξέταση φακέλου από το Συμβούλιο Χωροταξίας Οικισμού και Περιβάλλοντος (ΣΧΟΠ) της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου προκειμένου να εγκριθεί οικοδομική μελέτη για την επισκευή στέγης σε οικία στον κηρυγμένο παραδοσιακό οικισμό Εκκαλάδο Εξωμβούργου Τήνου (υπόθεση 11931/2003). Η θετική γνωμοδότηση του ΣΧΟΠ αποτελούσε προϋπόθεση για την έκδοση της απαιτούμενης για την επισκευή οικοδομικής άδειας. Με τη διαμεσολαβητική παρέμβαση της Αρχής, η επίμαχη άδεια εκδόθηκε εν τέλει ύστερα από 16 μήνες.

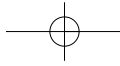
Επίσης πολύμηνη ήταν και η καθυστέρηση για πολίτη, ο οποίος, για την αγοραπωλησία ακινήτου που βρίσκεται σε παλαιά συνοικία της Θεσσαλονίκης, ζήτησε βεβαίωση από την 4η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων για τη μη κήρυξη του κτιρίου. Ύστερα από τη διαμεσολαβητική παρέμβαση της Αρχής προωθήθηκαν η σχετική έκθεση τεκμηρίωσης και η εισήγηση της εφορείας προς την αρμόδια υπηρεσία του ΥΠΠΟ (υπόθεση 22449/2003).

Τέλος, δεκαετή καθυστέρηση αντιμετώπισε πολίτης, όταν ζήτησε την κατεδάφιση μη διατηρητέου κτιρίου μέσα στο χαρακτηρισμένο ιστορικό κέντρο του Πειραιά, παρ' ότι συνέτρεχαν οι νόμιμες προϋποθέσεις σύμφωνα με το άρθρο 4 του ΓΟΚ 1985: α) χορήγηση έγκρισης κατεδάφισης της Επιτροπής Πολεοδομικού και Αρχιτεκτονικού Ελέγχου, και β) παρέλευση της νόμιμης προθεσμίας των 12 μηνών από την κατάθεση του σχετικού φακέλου στην πολεοδομική υπηρεσία χωρίς να έχει εκδοθεί απόφαση για τον χαρακτηρισμό του κτιρίου ως διατηρητέου (υπόθεση 18024/2005).

2.2.2.3 Δαπάνες αποκατάστασης διατηρητέων

Με τον νέο αρχαιολογικό νόμο 3028/2002, η πολιτεία αναγνωρίζει πλέον ότι η πολιτιστική πολιτική και η προστασία των ακινήτων τεκμηρίων του νεότερου ελληνικού πολιτισμού έχει κόστος, το οποίο οφείλει να καταβάλλει η ίδια ή τουλάχιστον να αναλαμβάνει μέρος του. Δεν νοείται προστασία με δαπάνη των ιδιωτών, όπως συμβαίνει με τις κηρύξεις διατηρητέων μνημείων, όπου όχι μόνο δεν καταβάλλεται αποζημίωση, αλλά δεν υπάρχει καν

συμμετοχή του δημοσίου στις υπέρμετρες και οικονομικά ασύμφορες δαπάνες συντήρησης και επισκευής. Ο νόμος υποχρεώνει την πολιτεία σε άμεσες αποζημιώσεις για τη στένωση χρήσης ακινήτων μνημείων, καθώς και συμμετοχή, υπό προϋποθέσεις, στα έξοδα συντήρησης των διατηρητέων.

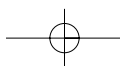
Ενδεικτική περίπτωση άρνησης εκ μέρους του ελληνικού δημοσίου να αναλάβει την οικονομική επιβάρυνση για την οφειλόμενη συντήρηση διατηρητέων κτισμάτων αποτελεί η υπόθεση 8099/2003. Πρόκειται για αίτημα επιχορήγησης των εργασιών συντήρησης σε κηρυγμένο από το ΥΠΠΟ κτίσμα ως «έργο τέχνης», δυνάμει του άρθρου 5 του Ν. 1469/1950. Ο ιδιοκτήτης του υπό κατάρρευση μνημείου στη Γρίβα Παιονίας του Νομού Κιλκίς προσέκρουσε στην πλήρη άρνηση εκ μέρους της 4ης Εφορείας Νεωτέρων Μνημείων αναφορικά με τη δυνατότητα αποζημίωσης. Η εν λόγω υπηρεσία επικαλέστηκε οικονομική αδυναμία. Κατά τη διαμεσολαβητική του παρέμβαση, ο Συνήγορος του Πολίτη επισήμανε ότι οι διατάξεις των άρθρων 40 και 41 του Ν. 3028/2002 καθιερώνουν την υποχρέωση της υπηρεσίας να μεριμνά για «επείγουσες εργασίες συντήρησης και στερέωσης» ή «προστασίας ετοιμόρροπων μνημείων». Επιπλέον, ο Συνήγορος του Πολίτη τόνισε ότι η ασάφεια της διατύπωσης του νόμου για το ποιος βαρύνεται με τη δαπάνη δεν προσφέρει λύση στο πρόβλημα της διατήρησης των νεότερων μνημείων. Παρά την επισήμανση του προβλήματος, σε σύσκεψη της Αρχής με εκπροσώπους του ΥΠΠΟ, αλλά και σε επίπεδο πολιτικής ηγεσίας, δεν σημειώθηκε θετική εξέλιξη. Η Αρχή προέβη στη διατύπωση νομοθετικής πρότασης (*Επίσημα έκθεση 2005*, σ. 221–222).

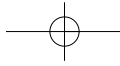
2.2.3 ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΚΑΙ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

Η σχέση που διέπει τον αρχιτεκτονικό πλούτο και την ποιότητα ζωής των κατοίκων κάθε τόπου είναι αμφίδρομη. Η διαφύλαξη και η ανάδειξη κτιρίων, μνημείων και παραδοσιακών συνόλων μπορούν να αποδειχθούν επωφελείς για την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των πολιτών. Η ανάγκη διάσωσης του αρχιτεκτονικού πλούτου πρέπει να αποτελέσει προϊόν κοινωνικής αποδοχής και για τον λόγο αυτόν επιβάλλεται η ευαισθητοποίηση και η επιμόρφωση του κοινού με κατάλληλη και διαρκή πολιτιστική εκπαίδευση, ούτως ώστε να περιοριστούν τα δυσάρεστα παραδείγματα καταστροφής των διατηρητέων μνημείων από τους ιδιοκτήτες. Ενδεικτική της απουσίας ευαισθησίας για την προστασία των διατηρητέων είναι ακόλουθη περίπτωση: Το Πολεοδομικό Γραφείο Τρίπολης διαπίστωσε την αυθαίρετη κατεδάφιση της ιστορικής διατηρητέας οικίας του Γρηγόρη Λαμπράκη στον Δήμο Τεγέας στην Αρκαδία (υπόθεση 22515/2004). Αναμένεται ενημέρωση του Συνηγόρου του Πολίτη από την εισαγγελία σχετικά με την άσκηση ποινικής δίωξης.

Δεν λείπουν βέβαια και οι περιπτώσεις που εκδηλώνεται έμπρακτα το ενδιαφέρον των πολιτών που αναγνωρίζουν την ευεργετική επίδραση που ασκεί στην τοπική κοινωνία η ανάδειξη των διατηρητέων, όπως συμβαίνει με την υπόθεση 1444/2004. Εν προκειμένω, πολίτης διαμαρτυρήθηκε για την αλλοίωση του διπλά προστατευόμενου ιστορικού μνημείου (ως ενετικός ναός και ως μουσουλμανικό τέμενος) και των γύρω κτιρίων, μεταξύ των οποίων και της οικίας του, από την κατασκευή μεταλλικού κιγκλιδώματος για την περιφράξη του περιβάλλοντος χώρου στην παλαιά πόλη των Χανίων, η οποία προστατεύεται από το ΥΠΠΟ και ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο.

Σε κάθε περίπτωση, είναι εμφανές ότι μόνον οι περιορισμοί και οι απαγορεύσεις ή η ευαισθητοποίηση του κοινού δεν διασφαλίζουν τη «διατήρηση των διατηρητέων». Η διοίκηση καλείται να αποδώσει με μεγαλύτερη γενναιοδωρία οικονομικά και άλλα κίνητρα στους ιδιοκτήτες διατηρητέων ώστε να επιτευχθεί η αποτελεσματική προστασία τους.

2.2.4 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

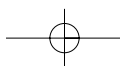
Από τη διερεύνηση των υποθέσεων που έχουν απασχολήσει τον Συνήγορο του Πολίτη συνάγονται τα ακόλουθα:

Η ύπαρξη πληθώρας διατάξεων νόμου που ρυθμίζουν το καθεστώς των πολλαπλώς προστατευόμενων κτισμάτων και οικιστικών συνόλων έχει οδηγήσει σε ανεπαρκή εποπτεία της εφαρμογής του νομικού πλαισίου από τις δημόσιες υπηρεσίες, με πιο συχνό αποτέλεσμα την πλημμελή εφαρμογή της νομοθεσίας και την πρόκληση σύγχυσης στους πολίτες. Η αντιμετώπιση του απαρχαιωμένου νομικού πλαισίου με τη θέσπιση νέων, σύγχρονων διατάξεων, χωρίς όμως συγχρόνως να καταργούνται οι παράλληλες αρμοδιότητες, δεν λειτουργεί πάντοτε υπέρ των προστατευόμενων αντικειμένων ούτε αποτρέπει τα φαινόμενα καθυστέρησης και αδυναμίας συντονισμού των υπηρεσιών. Σε κάθε περίπτωση, βέβαια, η εισαγωγή των διατάξεων των άρθρων 73 και 10 του Ν. 3028/2002, με τις οποίες προβλέπεται αντίστοιχα ότι στους πολλαπλούς χαρακτηρισμούς υπερισχύουν οι διατάξεις του αρχαιολογικού νόμου και ότι η έγκριση του ΥΠΠΟ προηγείται των αδειών που εκδίδουν άλλες αρχές και αφορούν στην επιχείρηση ή σε εκτέλεση έργου σε μνημείο ή πλησίον μνημείου, συμβάλλει ως έναν βαθμό στην αποσαφήνιση του καθεστώτος προστασίας· τουλάχιστον, δεν μένουν περιθώρια διαφορετικής ερμηνείας από τις δημόσιες υπηρεσίες ως προς τη χρονική αλληλουχία των επί μέρους αδειών. Αρκεί οι διατάξεις αυτές να εφαρμοστούν. Επίσης, η πρόσφατη δημοσιοποίηση –μέσω του Διαδικτύου– της ηλεκτρονικής βάσης δεδομένων για όλες τις πράξεις κήρυξης του ΥΠΕΧΩΔΕ και η επικείμενη δημοσιοποίηση αντίστοιχης βάσης από το ΥΠΠΟ μπορεί να λειτουργήσουν ως πρόσθετη εγγύηση για την καταπολέμηση του φαινομένου της αδυναμίας συντονισμού, διασφαλίζοντας την απαιτούμενη αμοιβαία ενημέρωση μεταξύ των διαφορετικών φορέων της διοίκησης για την προστασία του ίδιου αντικειμένου. Οι βάσεις δεδομένων θα παρέχουν πληροφόρηση σχετικά με τον τύπο κήρυξης και το ιδιοκτησιακό καθεστώς, θα περιλαμβάνουν τον αριθμό ΦΕΚ ή/και το κείμενο κήρυξης, θα προσφέρουν τη δυνατότητα αναζήτησης γεωγραφικών στοιχείων και θα είναι προσβάσιμες σε διοίκηση και πολίτες.

Επιπλέον, για την αντιμετώπιση των δυσλειτουργιών στο πεδίο της προστασίας των διατηρητέων κτισμάτων και συνόλων, σκόπιμα κρίνονται τα ακόλουθα μέτρα:

- Κωδικοποίηση και συστηματοποίηση της νομοθεσίας που διέπει το καθεστώς προστασίας της νεότερης αρχιτεκτονικής κληρονομιάς. Ενιαίες ρυθμίσεις και για τις δύο κατηγορίες διατηρητέων σε ό,τι αφορά τα οικονομικά κίνητρα διατήρησής τους, τα κριτήρια και το ύψος της επιχορήγησης για επισκευή, τον χρόνο ολοκλήρωσης της διαδικασίας κήρυξης κ.λπ.
- Απλούστευση της διοικητικής διαδικασίας και βελτίωση της συνεργασίας των υπηρεσιών με αυτεπάγγελτη αναζήτηση των προαπαιτούμενων εγκρίσεων από την τελική αδειοδοτούσα αρχή, η οποία θα ενημερώνεται αυτομάτως, μέσω ηλεκτρονικής βάσης δεδομένων, για την κήρυξη κάθε διατηρητέου.
- Ενίσχυση των ευεργετικών εκ μέρους της πολιτείας μέτρων, ως αντισταθμιστικό όφελος των περιορισμών στους οποίους υπόκειται η χαρακτηρισμένη ως διατηρητέα ιδιοκτησία, μέτρο που επιτυγχάνεται μέσω οικονομικών, κυρίως, κινήτρων. Στα κίνητρα αυτά θα πρέπει να συμπεριληφθούν:

α. Αύξηση των φορολογικών ελαφρύνσεων και απαλλαγών για τους ιδιοκτήτες διατηρητέων όσον αφορά στη φορολογία κεφαλαίου και εισοδήματος (π.χ. επαναφορά του μειωτικού συντελεστή 0,6 για τον υπολογισμό της αντικειμενικής αξίας διατηρητέου, αύξηση της έκπτωσης στον φόρο εισοδήματος για το εισόδημα από διατηρητέο ακίνητο, έκπτωση των δαπανών επισκευής από το συνολικό εισόδημα κ.ά.).

β. Επιπλέον ενίσχυση της χρηματοδότησης για εργασίες αποκατάστασης παραδοσιακών κτιρίων από την πολιτεία, μέσω προγραμμάτων δημόσιων επενδύσεων, περιφερειακών και ευρωπαϊκών προγραμμάτων.

γ. Συμμετοχή του δημοσίου στα έξοδα έκδοσης οικοδομικής άδειας για επισκευή διατηρητέων. Εξέταση της δυνατότητας επέκτασης της ισχύος του μέτρου που εισάγει το άρθρο 4, παράγρ. 2β του ΓΟΚ και για την κάλυψη μέρους του κόστους της οικοδομικής άδειας για επισκευή διατηρητέων. Σύμφωνα με την παραπάνω ρύθμιση, το κόστος της οικοδομικής άδειας που εκδόθηκε πριν από την κοινοποίηση της αιτιολογικής έκθεσης για τον χαρακτηρισμό ακινήτου, η οποία αντιβαίνει πλέον στους όρους κήρυξης, επιβαρύνει το Ειδικό Ταμείο Εφαρμογής Ρυθμιστικών Πολεοδομικών Σχεδίων (ΕΤΕΡΠΣ).

- Έκδοση του προβλεπόμενου στο άρθρο 48 του Ν. 3028/2002 προεδρικού διατάγματος περί της διαδικασίας, των όρων και των προϋποθέσεων για επιχορήγηση και παροχή οικονομικών κινήτρων, καθώς και περί καθορισμού του ύψους επιχορήγησης για συντήρηση και αποκατάσταση διατηρητέου.

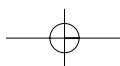
- Θέσπιση αποκλειστικής προθεσμίας ενός έτους για την ολοκλήρωση της διαδικασίας χαρακτηρισμού με βάση τις διατάξεις του ΓΟΚ, κατ' αναλογία της ρύθμισης του άρθρου 6 του Ν. 3028/2002, σύμφωνα με την οποία τα αποτελέσματα του χαρακτηρισμού (που επιβάλλονται από τον χρόνο κοινοποίησης της εισήγησης) αίρονται, εάν η απόφαση δεν δημοσιευθεί μέσα σε έναν χρόνο. Η ισχύουσα διατύπωση του άρθρου 4, παράγρ. 2β του ΓΟΚ «... απαγορεύεται κάθε επέμβαση στο εν λόγω κτίριο για χρονικό διάστημα ενός έτους ή μέχρι τη δημοσίευση της σχετικής απόφασης ή τη γνωστοποίηση στην αρμόδια πολεοδομική υπηρεσία για τη μη περαιτέρω προώθηση της σχετικής διαδικασίας χαρακτηρισμού», διαιωνίζει το καθεστώς ασάφειας που διέπει το υπό χαρακτηρισμό ακίνητο.

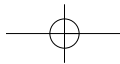
- Ενίσχυση της πολιτιστικής παιδείας σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης και ευαισθητοποίηση του κοινού για τις μακροπρόθεσμες ωφέλειες από την αισθητική αναβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος (ήδη πραγματοποιούνται ενημερωτικά προγράμματα σε σχολεία σε συνεργασία με μουσεία ή από πολιτιστικούς οργανισμούς δήμων). Ενημέρωση του κοινού για τις δυνατότητες αξιοποίησης των πόρων της πολιτιστικής κληρονομιάς. Έκδοση οδηγίων σχετικά με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των ιδιοκτητών διατηρητέων.

- Προώθηση του πολιτιστικού τουρισμού. Η αρχιτεκτονική κληρονομιά αποτελεί ισχυρό πόλο έλξης επισκεπτών και σημαντικό οικονομικό πόρο.

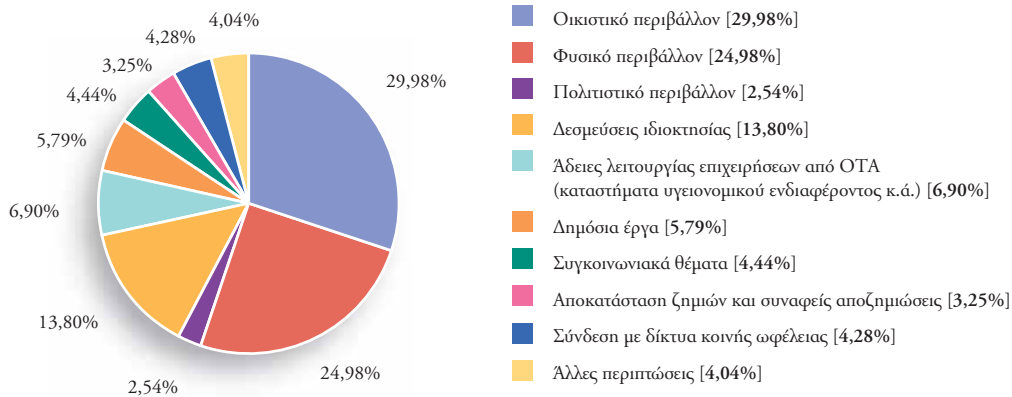
Σε κάθε περίπτωση, για την αποτελεσματικότερη προστασία των νεότερων αρχιτεκτονικών μνημείων θα ήταν ευκατὰ η σύσταση ενιαίου φορέα προστασίας, με εκπροσώπηση όλων των μέχρι σήμερα αρμόδιων υπηρεσιών, ώστε να επιτευχθεί και ενιαία αντιμετώπιση όλων των κατηγοριών.

Τέλος, για την ολοκληρωμένη διαχείριση της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς απαραίτητη είναι η εκτίμηση των σχετικών οικονομικών παραμέτρων.

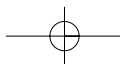
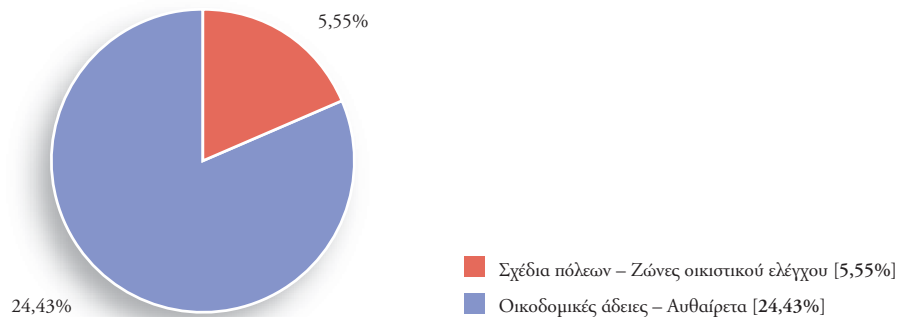

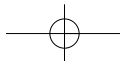

ΓΡΑΦΗΜΑ 27 ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΤΩΝ ΑΝΑΦΟΡΩΝ ΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ

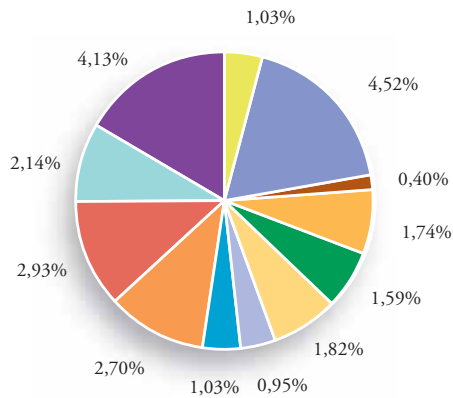

ΓΡΑΦΗΜΑ 28 ΟΙΚΙΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ (29,98% ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΩΝ ΑΝΑΦΟΡΩΝ ΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ)

ΓΡΑΦΗΜΑ 29 ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ (24,98% ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΩΝ ΑΝΑΦΟΡΩΝ ΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ)

- Ρέματα [1,03%]
- Προστασία δασών [4,52%]
- Φυσικό περιβάλλον - Προστασία (εθνικά πάρκα, θάλασσα, βιότοποι κ.λπ.) [0,40%]
- Αγιάλος και παραλία [1,74%]
- Ρύπανση [1,59%]
- Προέγκριση χωροθέτησης, ΜΠΕ [1,82%]
- Περισυλλογή αστικών αποβλήτων, επικίνδυνα απόβλητα [0,95%]
- Διαχείριση υδάτινων πόρων [1,03%]
- Καθαριότητα κοινόχρηστων χώρων [2,70%]
- Εγκατάσταση κεραιών, στύλων δικτύων [2,93%]
- Ηχορύπανση [2,14%]
- Άλλες περιπτώσεις [4,13%]

